

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

19 Ιανουαρίου 2023

ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Αρ. Φύλλου 217

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

Αριθμ. 4341/Δ2

Πρόγραμμα Σπουδών του μαθήματος της Ιστορίας των Α', Β' και Γ' τάξεων Γυμνασίου.

**Η ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Έχοντας υπόψη:

1. Την περ. γ) της παρ. 11 του άρθρου 5 του ν. 1566/1985 (Α' 167), όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 7 του ν. 2525/1997 «Ενιαίο Λύκειο, πρόσβαση των αποφοίτων στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και άλλες διατάξεις» (Α' 188).

2. Την υποπερ. ββ) της περ. α) της παρ. 3 του άρθρου 2 του ν. 3966/2011 «Θεσμικό πλαίσιο των Πρότυπων Πειραματικών Σχολείων, Ίδρυση Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής, Οργάνωση του Ινστιτούτου Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ» και λοιπές διατάξεις» (Α' 118).

3. Το άρθρο 175 του ν. 4823/2021 «Αναβάθμιση του Σχολείου, ενδυνάμωση των εκπαιδευτικών και άλλες διατάξεις» (Α' 136).

4. Το άρθρο 90 του Κώδικα Νομοθεσίας για την Κυβέρνηση και τα Κυβερνητικά όργανα (π.δ. 63/2005, Α' 98), το οποίο διατηρήθηκε σε ισχύ με την παρ. 22 του άρθρου 119 του ν. 4622/2019 (Α' 133).

5. Το π.δ. 81/2019 «Σύσταση, συγχώνευση, μετονομασία και κατάργηση Υπουργείων και καθορισμός των αρμοδιοτήτων τους - Μεταφορά υπηρεσιών και αρμοδιοτήτων μεταξύ Υπουργείων» (Α' 119).

6. Το π.δ. 84/2019 «Σύσταση και κατάργηση Γενικών Γραμματειών και Ειδικών Γραμματειών/Ενιαίων Διοικητικών Τομέων Υπουργείων» (Α' 123).

7. Το π.δ. 2/2021 «Διορισμός Υπουργών, Αναπληρωτών Υπουργών και Υφυπουργών» (Α' 2).

8. Την υπό στοιχεία 168/Υ1/08-01-2021 κοινή απόφαση του Πρωθυπουργού και της Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων «Ανάθεση αρμοδιοτήτων στην Υφυπουργό Παιδείας και Θρησκευμάτων, Ζωή Μακρή» (Β' 33).

9. Την υπό στοιχεία 104671/ΓΔ4/27-09-2021 υπουργική απόφαση «Πιλοτική Εφαρμογή Προγραμμάτων Σπουδών στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση» (Β' 4003).

10. Την υπ' αρ. 65/08-12-2022 πράξη του Δ.Σ. του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής.

11. Το γεγονός ότι από την παρούσα απόφαση δεν προκαλείται δαπάνη, σύμφωνα με την υπό στοιχεία Φ.1/Γ/19/2853/Β1/12-01-2023 εισήγηση του άρθρου 24 του ν. 4270/2014 (Α' 143) της Γενικής Διεύθυνσης Οικονομικών Υπηρεσιών του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων, αποφασίζουμε:

Άρθρο μόνον

Το Πρόγραμμα Σπουδών του μαθήματος της Ιστορίας των Α', Β' και Γ' τάξεων Γυμνασίου ορίζεται ως εξής:

Α. ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Με τον όρο «ιστορία» εννοούμε οτιδήποτε έχει συμβεί στο παρελθόν. Η Ιστορία όμως ως επιστήμη είναι η μελέτη του παρελθόντος, η οποία γίνεται πάντοτε με τη διαμεσολάβηση του ιστορικού. Στόχος της Ιστορίας ως επιστήμης είναι η γνώση, η κατανόηση και η ερμηνεία των γεγονότων και των καταστάσεων που έχουν διαμορφωθεί στο παρελθόν. Γενικά η Ιστορία καθιστά δυνατή τη συγκρότηση της συλλογικής μνήμης, της ταυτότητας και της κληρονομιάς λαών και κοινωνιών. Συμβάλλει στην κατανόηση του παρόντος και στην ανάληψη δράσης και συμμετοχής στο σύγχρονο γίνεσθαι. Λόγω της μεθόδου της (διατύπωση ερωτημάτων και κριτική προσέγγιση των πηγών), συμβάλλει στη συγκρότηση αυτόνομων και δημοκρατικών πολιτών, με δυνατότητα αναστοχασμού και κριτικής προσέγγισης του παρελθόντος.

Τα νέα ΠΣ της Ιστορίας εισάγουν ενιαία αντίληψη προσέγγισης της Ιστορίας από τη Γ' Δημοτικού έως τη Γ' Λυκείου. Επιπλέον, έχει καταβληθεί μεγάλη προσπάθεια εξορθολογισμού της ύλης, με την επιλογή των εννοιών και την αναδιάρθρωση του περιεχομένου τους.

Το μάθημα της Ιστορίας στο Γυμνάσιο απευθύνεται σε νέους ανθρώπους, που βρίσκονται στο στάδιο προς την ενηλικίωση. Έτσι, το μάθημα αφορά τη Γενική Ιστορία και όχι κάποιες εξειδικευμένες εκδοχές της επιστήμης αυτής. Αποσκοπεί πρωτίστως στην παροχή ενός βασικού κορμού γνώσεων, με έμφαση στην Ελληνική, στην Ευρωπαϊκή και στην Παγκόσμια Ιστορία. Παράλληλα, επιδιώκεται η εξοικείωση των μαθητών/-τριών με τον χρόνο και τον χώρο μέσα στον οποίο εκτυλίσσονται τα ιστορικά φαινόμενα και δρουν τα ιστορικά πρόσωπα, καθώς και με τις βασικές ιστορικές έννοιες. Η επιδίωξη αυτή θα αποτελέσει τη βάση για την ανάπτυξη της κριτικής

σκέψης των μαθητών/-τριών. Παράλληλα, θα τους/τις προετοιμάσει για το περισσότερο απαιτητικό πλαίσιο της Θεματικής Ιστορίας που θα τους παρασχεθεί στο Λύκειο.

Η διδασκαλία γίνεται με άξονα τον/τη μαθητή/-τρια. Η εκτεταμένη χρήση πολυμορφικού/πολυτροπικού εκπαιδευτικού υλικού, η ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών στη διδασκαλία, η αποφυγή της αποστήθισης και η αξιοποίηση πηγών ανάλογα με την ηλικία των μαθητών/-τριών έχουν ως στόχο την κριτική αφομοίωση της ύλης από τους/τις μαθητές/-τριες. Αντίστοιχα, η αξιολόγηση των μαθητών/-τριών είναι διαρκής και διαμορφωτική και διεξάγεται ατομικά ή ομαδικά, με σκοπό τον περιορισμό της αποστήθισης και της στείρας ή μηχανιστικής αναπαραγωγής των ιστορικών πληροφοριών από μέρος του/της μαθητή/-τριας. Ασκείται μέσα από πολλαπλές και εναλλασσόμενες μορφές, όπως η προφορική και γραπτή εξέταση και η παρουσίαση εργασιών, κατά τις οποίες ελέγχονται η αφηγηματική ικανότητα, η γνώση, η διατύπωση ιστορικού λόγου, η ανάπτυξη κριτικού συλλογισμού.

Β. ΣΚΟΠΟΘΕΣΙΑ

Κεντρικό σκοπό της ιστορικής εκπαίδευσης αποτελεί η διαμόρφωση ενεργών, δημοκρατικών πολιτών με κριτική σκέψη και ιστορική συνείδηση. Συνακολούθως, οι μαθητές/-τριες επιδιώκεται να κατακτήσουν ένα συγκροτημένο πλαίσιο ιστορικής γνώσης, που θα συνδέει την εθνική διάσταση με την ευρωπαϊκή και την παγκόσμια, καθώς και να αποκτήσουν τη δυνατότητα κατανόησης βασικών εννοιών, όπως ο χώρος, ο χρόνος και η αιτιότητα, που θα τους επιτρέψει να ερμηνεύουν ιστορικές πληροφορίες και να τις εντάσσουν στο κατάλληλο κάθε φορά χωροχρονικό ιστορικό πλαίσιο. Απαραίτητη προϋπόθεση για τα παραπάνω αποτελεί η καλλιέργεια δεξιοτήτων, όπως η παρατήρηση, η σύγκριση, η ανάλυση και η σύνθεση, ο εντοπισμός κινήτρων, η κατανόηση της ιστορικότητας του παρελθόντος, η εξαγωγή συμπερασμάτων και η τεκμηρίωση. Παράλληλα, θα πρέπει να καλλιεργούνται αξίες όπως ο σεβασμός, η αλληλεγγύη, η ισότητα, η υπευθυνότητα, η ελευθερία και η ανίχνευση στερεοτυπικών αντιλήψεων.

Πρωταρχικός στόχος της διδασκαλίας του μαθήματος της Ιστορίας είναι να αποκτήσουν οι μαθητές/-τριες βασικές ιστορικές γνώσεις, αλλά με τρόπο που να αντιληφθούν, μεταξύ άλλων, την αιτιακή σχέση καταστάσεων και γεγονότων, καθώς και την ιστορική σημασία τους. Με αυτόν τον τρόπο θα επιτευχθεί, παράλληλα με την απόκτηση γνώσης, η καλλιέργεια της ιστορικής και κριτικής τους σκέψης, αναγκαία προϋπόθεση για την απόκτηση ιστορικής συνείδησης, η οποία αποτελεί απαραίτητο εφόδιο για τη δημιουργία σκεπτόμενων και υπεύθυνων πολιτών. Στο πλαίσιο αυτό, οι μαθητές/-τριες θα κατανοήσουν ότι ο κόσμος στον οποίο ζουν είναι αποτέλεσμα μιας εξελικτικής πορείας των ανθρώπινων κοινωνιών-θα αντιληφθούν τους ποικίλους παράγοντες (κοινωνικούς, πολιτικούς, οικονομικούς, πολιτισμικούς κ.λπ.) που διαμορφώνουν τα ιστορικά φαινόμενα-θα μάθουν να σέβονται τις ιδιαιτερότητες (θρησκευτικές και πολιτισμικές) όλων των λαών και θα αναπτύξουν θετική στάση απέναντι στη σπουδή του παρελθόντος ως παράγοντα

απόκτησης αυτογνωσίας και κατανόησης της κοινωνίας.

Για την καλλιέργεια της ιστορικής σκέψης απαραίτητη κρίνεται η ενεργητική συμμετοχή σε διαδικασίες εξοικείωσης με την ορολογία της ιστορικής επιστήμης, καθώς και με την ιστορική μεθοδολογία, στον βαθμό που το επιτρέπει η ηλικία τους. Η διδακτική χρήση των ιστορικών πηγών θεωρείται απόλυτα συνδεδεμένη με τις διαδικασίες ενεργητικής μάθησης και προτείνεται ως βασικό διδακτικό μέσο. Οι ιστορικές πηγές δεν πρέπει να χρησιμοποιούνται ως απλή επιβεβαίωση ή εικονογράφηση του ιστορικού αφηγήματος, αλλά πρέπει να μελετώνται ως κεντρικό μεθοδολογικό εργαλείο προσέγγισης της ιστορικής πληροφορίας και γνώσης. Συνακόλουθα, η προτεινόμενη συστηματική χρήση των ιστορικών πηγών στη διδακτική διαδικασία αποσκοπεί στη μετατροπή των μαθητών/-τριών σε μικρούς/-ές «ερευνητές/-τριες». Η επαφή τους με τη διαδικασία διερεύνησης των ιστορικών πηγών αποτελεί απλώς το πρώτο βήμα στη γνωριμία τους με τη διερευνητική εργασία του επιστήμονα ιστορικού και την εξοικείωσή τους με την ιστορική μεθοδολογία. Βασικός γνώμονας αλλά και προϋπόθεση για την αποτελεσματικότητα αυτής της διδακτικής προσέγγισης είναι ο σεβασμός στις γνωστικές ικανότητες και τις μαθησιακές ανάγκες της συγκεκριμένης ηλικίας.

Στο πλαίσιο της χρήσης των ιστορικών πηγών ως διδακτικού μέσου εντάσσεται η ανάπτυξη δεξιοτήτων απαραίτητων για την προσέγγιση και την κατανόηση της ιστορικής γνώσης. Η ανάπτυξη της κριτικής σκέψης αποτελεί βασική παράμετρο της καλλιέργειας της ιστορικής σκέψης των μαθητών/-τριών, η οποία υπηρετεί παράλληλα τον περιορισμό της αποστήθισης. Τέτοιες δεξιότητες αφορούν την αντίληψη του ιστορικού χρόνου, του χώρου, της αιτιότητας, της συνέχειας, της αλλαγής και της ιστορικότητας του παρελθόντος, καθώς και την παρατήρηση, ανάλυση, σύνθεση και εξαγωγή τεκμηριωμένων συμπερασμάτων με την κατάλληλη χρήση ιστορικών εννοιών. Αυτές οι δεξιότητες θεωρούνται εξίσου σημαντικές με την καθαυτό δηλωτική γνώση, γι' αυτό και πρέπει να διδάσκονται μεθοδικά και όχι περιστασιακά και οπωσδήποτε με τρόπους προσαρμοσμένους στην ηλικία των μαθητών/-τριών. Παράλληλα, η επιδίωξη μιας κατά το δυνατόν βιωματικής προσέγγισης του υλικού πολιτισμού μέσα από δραστηριότητες εντός και εκτός τάξης (π.χ. παρατήρηση, περιγραφή και σχεδιαστική ή φωτογραφική αναπαραγωγή έργων τέχνης, μνημείων, αντικειμένων κ.λπ.), πέρα από το ότι εξυπηρετεί τη διαθεματικότητα, μπορεί να προαγάγει έναν άλλο βασικό σκοπό του μαθήματος της Ιστορίας: την ενεργοποίηση του συναισθήματος και της φαντασίας των μαθητών/-τριών, στοιχεία που καλλιεργούν τη δημιουργική σκέψη τους, εξίσου σημαντική για την ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης τους.

Το μάθημα της Ιστορίας στο Γυμνάσιο θα πρέπει επίσης να λειτουργεί, όπως και άλλα μαθήματα εξάλλου, ως μύηση στη φιλιαναγνωσία. Θα ήταν λάθος να ταυτίσουμε τη φιλιαναγνωσία με τη Λογοτεχνία, όπως θα ήταν λάθος να ταυτίσουμε την αγάπη για την Ιστορία με την αποκλειστική ανάγνωση πηγών. Ευχής έργο θα ήταν να αποτελέσει το μάθημα της Ιστορίας μια αφορμή

για να ενδιαφερθούν οι μαθητές/-τριες για το βιβλίο. Μυθιστορηματικές βιογραφίες, ιστορικό μυθιστόρημα, μεγάλοι κλασικοί, αρχαίοι συγγραφείς σε μετάφραση, ποίηση, αλλά και εγκυκλοπαίδειες, ιστορικά λήμματα, αρχαιολογικοί οδηγοί, περιγραφές συλλογών μουσείων αποτελούν βιβλία προσέγγισης του παρελθόντος με εναλλακτικό τρόπο. Είναι καλό οι μαθητές/-τριες να εξοικειωθούν με διαφορετικά κειμενικά είδη, ενώ παράλληλα αξιοποιούν ιστορικές πηγές. Είναι καλό επίσης να εξοικειωθούν με την ιστορική αφήγηση, την παραγωγή κειμένων και τη χρήση της ορολογίας. Για τον λόγο αυτό και η αξιολόγηση (οι δραστηριότητες, τα φύλλα εργασίας και η τελική γραπτή εξέταση) θα πρέπει να προτάσσει την ανάπτυξη του αφηγηματικού λόγου, και όχι την παράθεση μιας απομνημονευμένης πληροφορίας, αναπαράγοντάς τη με σύντομη απάντηση ή με απάντηση σε ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής.

Γ. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ - ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΠΕΔΙΑ

Το περιεχόμενο του ΠΣ της Ιστορίας στο Γυμνάσιο καλύπτει θεματικά όψεις της Ελληνικής, Ευρωπαϊκής και Παγκόσμιας Ιστορίας, από την αρχαιότητα έως τις μέρες μας.

Στην Α' Γυμνασίου οι μαθητές/-τριες αποκτούν γνώσεις για την περίοδο από τους προϊστορικούς χρόνους έως και τους αυτοκρατορικούς χρόνους. Στο πλαίσιο αυτό, το ΠΣ της Α' Γυμνασίου επικεντρώνεται στο Θεματικό Πεδίο της Αρχαίας Ιστορίας.

Στη Β' Γυμνασίου οι μαθητές/-τριες αποκτούν γνώσεις για την περίοδο από την εμφάνιση του πρώιμου βυζαντινού κράτους έως και την οθωμανική και βενετική κατάκτηση του βυζαντινού κόσμου. Στο πλαίσιο αυτό, το ΠΣ της Β' Γυμνασίου επικεντρώνεται στο Θεματικό Πεδίο της Βυζαντινής και Μεσαιωνικής Ιστορίας.

Στη Γ' Γυμνασίου οι μαθητές/-τριες αποκτούν γνώσεις για την περίοδο από την Αναγέννηση έως τη σύγχρονη εποχή. Στο πλαίσιο αυτό, το ΠΣ της Γ' Γυμνασίου επικεντρώνεται στο Θεματικό Πεδίο της Νεότερης και Σύγχρονης Ιστορίας.

Δ. ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΛΑΙΣΙΩΣΗ - ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΜΑΘΗΣΗΣ

Η προτεινόμενη διδακτική μεθοδολογία στηρίζεται στις παραδοχές της ενεργητικής μάθησης και οργανώνεται με βάση τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ιστορικής επιστήμης, καθώς και την ηλικία των μαθητών/-τριών. Βασικό μέλημα του/της εκπαιδευτικού πρέπει να είναι η προσαρμογή της διδασκαλίας στις γνωστικές ικανότητες και τις μαθησιακές ανάγκες των μαθητών/-τριών σε συνθήκες ενεργητικής μάθησης. Ο/Η εκπαιδευτικός δεν πρέπει να καταφεύγει στην εύκολη λύση της απλής διάλεξης. Αντίθετα, βασικό άξονα και αφετηρία της διδακτικής διαδικασίας πρέπει να αποτελούν οι πηγές. Για τον λόγο αυτό, προτείνεται η συστηματική εισαγωγή των μαθητών/-τριών στη μεθοδολογία της προσέγγισης ποικίλων ιστορικών πηγών (εικόνας, φωτογραφίας, αντικειμένου, μνημείου, παραθέματος, πρωτογενών και δευτερογενών). Ο/Η εκπαιδευτικός θα πρέπει αρχικά να δώσει συγκεκριμένες οδηγίες στους/στις μαθητές/-τριες για τον τρόπο με τον οποίο μπορούν να προσεγγίζουν και να αξιοποιούν διαφορετικά είδη πηγών, και σταδιακά να επιδιώκει τόσο τη φθίνουσα εκ μέρους του/της καθο-

δήγηση όσο και την κλιμακούμενη δυσκολία των δραστηριοτήτων, επίσης προσαρμοσμένη κατά περίπτωση.

Μέρος της μεθοδολογικής προσέγγισης των πηγών θα πρέπει να αποτελεί η σύνταξη ερωτημάτων και σχολίων πάνω στις πηγές. Αυτό που πρέπει οπωσδήποτε να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές/-τριες είναι πως μια πηγή αποκτά ιστορική αξία μόνο όταν τεθεί κάποιο συγκεκριμένο ερώτημα. Για τον λόγο αυτό, ο/η εκπαιδευτικός οφείλει να εξασκήσει τους/τις μαθητές/-τριες, θέτοντας ερωτήματα αναφορικά με το περιεχόμενο της πηγής και επιδιώκοντας σταδιακά να κάνουν το ίδιο και οι μαθητές/-τριες, με βάση συγκεκριμένη μεθοδολογία.

Η διδασκαλία, με βάση τις πηγές, δεν ακυρώνει τη θέση του/της εκπαιδευτικού ούτε τη χρήση αφηγηματικού λόγου εκ μέρους του/της. Αντιθέτως, μετά την ολοκλήρωση της μελέτης της κάθε πηγής, ο/η εκπαιδευτικός θα πρέπει να ανακεφαλαιώνει τα βασικά ευρήματα των μαθητών/-τριών και να προσθέτει τυχόν παραλείψεις συνθέτοντας μια μικρή αφήγηση, η οποία όμως να προκύπτει από τη μελέτη των πηγών. Με τον τρόπο αυτό οι μαθητές/-τριες θα είναι σε θέση να παρακολουθήσουν την αφήγηση με ευκολία και αυξημένο ενδιαφέρον, έχοντας ήδη εξοικειωθεί με το θέμα μέσω της μελέτης των πηγών.

Πέρα από τη μελέτη των πηγών, απαραίτητη θεωρείται σε κάθε διδακτική ενότητα η εξοικείωση των μαθητών/-τριών με την έννοια του χρόνου και του χώρου, μέσα από την άσκησή τους στον χρονολογικό άξονα και τον χάρτη, καθώς και η εξοικείωσή τους με τους ιστορικούς όρους. Όσον αφορά το τελευταίο, προτείνεται η καταγραφή εννοιών-κλειδιών για κάθε ενότητα. Στο τέλος κάθε ενότητας οι μαθητές/-τριες θα πρέπει να γνωρίζουν ποιο θέμα μελέτησαν, σε ποιο χρονικό και γεωγραφικό σημείο τοποθετείται και ποιες είναι οι βασικές έννοιες που σχετίζονται με αυτό.

Επίσης, προτείνεται και ενθαρρύνεται η σύνδεση του μαθήματος της Ιστορίας με την τοπική ιστορία, είτε μέσω σχολικών δραστηριοτήτων (πολιτιστικών προγραμμάτων, ευρωπαϊκών προγραμμάτων κ.λπ.) είτε μέσω εργασιών, τύπου πρότζεκτ, που θα οργανώσει ο/η εκπαιδευτικός σε όλη τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς. Σε αυτό το πλαίσιο μπορούν να αξιοποιηθούν οι επισκέψεις σε αρχαιολογικούς τόπους, σε μουσειακές συλλογές των τοπικών μουσείων, καθώς και τα εκπαιδευτικά προγράμματα των μουσείων. Είναι σημαντικό να κατανοήσουν οι μαθητές/-τριες τη σύνδεση της πολιτιστικής κληρονομιάς της ιδιαίτερης πατρίδας τους με την εθνική, την ευρωπαϊκή και την παγκόσμια ιστορία. Με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνεται καλύτερα και ο γενικός στόχος για την καλλιέργεια της ιστορικής συνείδησης και της κριτικής σκέψης σε συνδυασμό με τη νηφάλια ανάπτυξη της εθνικής συνείδησης και της εθνικής αυτογνωσίας. Η εθνική αυτογνωσία θα επιτρέψει αφενός την υγιή συνομιλία με την εθνική συνείδηση άλλων λαών και αφετέρου την καλλιέργεια αξιών όπως ο σεβασμός, η αλληλεγγύη, η ισότητα, η υπευθυνότητα, η ελευθερία και η αναιρέση στερεοτυπικών αντιλήψεων.

Τέλος, απαιτείται η πολυεπίπεδη παρουσίαση και επεξεργασία της διδακτικής ενότητας από τον/την εκπαιδευτικό με τη συνδρομή επαρκούς και πολυτροπι-

κού διδακτικού υλικού. Ο/Η εκπαιδευτικός μπορεί να αξιοποιεί εναλλακτικές αναπαραστάσεις του ιστορικού περιεχομένου, γραπτές πηγές, υλικά και άυλα κατάλοιπα, οπτικοακουστικά μέσα, το διαδίκτυο, καθώς και ιστορικές αφηγήσεις. Επίσης, κρίνεται σκόπιμη η δημιουργία εργαστηρίου Ιστορίας με διαδραστικούς πίνακες, προβολείς, ηλεκτρονικούς υπολογιστές, βίντεο, μικρές βιβλιοθήκες κ.λπ., που προσφέρουν πολλαπλές επιλογές μεθόδων διδασκαλίας και ευελιξία ως προς την εφαρμογή τους, ενώ ταυτόχρονα υποστηρίζουν και εμπλουτίζουν το σχολικό εγχειρίδιο. Η χρήση επαρκούς και ποικίλου υλικού αποκτά ισχυρότερη διδακτική δυναμική, όταν συνδυάζεται με ενεργητικές διδακτικές τεχνικές και βιωματικές δράσεις, όπως η δραματοποίηση ιστορικών γεγονότων, οι επισκέψεις σε χώρους ιστορικού ενδιαφέροντος, η επιτόπια έρευνα κ.ά.

Με βάση τα παραπάνω, τα «αναμενόμενα μαθησιακά αποτελέσματα» κάθε διδακτικής ενότητας συνοδεύονται από αντίστοιχες ενδεικτικές δραστηριότητες, οι περισσότερες από τις οποίες αφορούν την επεξεργασία ιστορικών πηγών στο πλαίσιο της ενεργητικής μάθησης. Αυτές οι δραστηριότητες προσφέρονται είτε για ατομική είτε για ομαδική εργασία και αποβλέπουν τόσο στην κατανόηση του εκάστοτε ιστορικού περιεχομένου όσο και στην ανάπτυξη δεξιοτήτων της ιστορικής, κριτικής και δημιουργικής σκέψης. Επίσης, στον πίνακα κάθε διδακτικής ενότητας που περιέχεται στον Οδηγό για τον Εκπαιδευτικό γίνεται αναφορά σε ενδεικτική βιβλιογραφία, έντυπη και ηλεκτρονική, καθώς και σε εκπαιδευτικά λογισμικά και ιστότοπους, που θα μπορούσαν να εξυπηρετήσουν τις προτεινόμενες δραστηριότητες, αλλά και να διευκολύνουν τον/την εκπαιδευτικό στη δημιουργία άλλων δραστηριοτήτων. Τόσο οι προτεινόμενες δραστηριότητες όσο και η ενδεικτική βιβλιογραφία δε θα πρέπει να θεωρηθούν ως δεσμευτικές ή περιοριστικές για τον/την εκπαιδευτικό. Αντίθετα, αποτελούν βάση για περαιτέρω ανάπτυξη των συγκεκριμένων προτάσεων ή και σύλληψη άλλων ιδεών βασισμένων στην ίδια λογική.

Ε. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Η αξιολόγηση θα πρέπει να είναι συνεχής και διαμορφωτική, καθώς στοχεύει στην ανατροφοδότηση της διδασκαλίας και στην προοδευτική βελτίωση του/της

μαθητή/-τριας, και να διεξάγεται ατομικά ή ομαδικά. Ο/Η μαθητής/-τρια πρέπει να αξιολογείται με βάση την καθημερινή του/της απόδοση και στάση στο μάθημα. Σε περίπτωση που ο/η εκπαιδευτικός απευθύνει ερώτηση σε μαθητή/-τρια (εν είδει «προφορικής εξέτασης»), προτείνεται να αποφεύγονται ερωτήσεις που προωθούν την αποστήθιση («Πες μου τι ξέρεις για...»), αλλά να τίθενται στοχευμένες ερωτήσεις (π.χ. «Με ποιους τρόπους αποφάσισε ο Μιλτιάδης να αντιμετωπίσει το σώμα των Περσών τοξοτών;»), καθώς και ερωτήσεις που απαιτούν τη χρήση συγκεκριμένων δεξιοτήτων (π.χ. να ζητείται μια τεκμηριωμένη απάντηση).

Οι γραπτές δοκιμασίες θα πρέπει να προσομοιάζουν στις δραστηριότητες που έχουν γίνει στην τάξη. Προτείνονται δραστηριότητες που θα ελέγχουν όχι μόνο τη δηλωτική, αλλά και τη διαδικαστική γνώση, π.χ. να ελέγχεται κατά πόσο οι μαθητές/-τριες μπορούν να χειριστούν μία ή περισσότερες πηγές, προκειμένου να δώσουν τεκμηριωμένη απάντηση. Οποσδήποτε θα πρέπει να υπάρχουν ερωτήσεις ανοικτού τύπου, ώστε να ελέγχεται η δυνατότητα ανάπτυξης ιστορικού λόγου από τους/τις μαθητές/-τριες, αλλά αυτή να τίθεται με βάση το περιεχόμενο πηγής. Επίσης προτείνεται να υπάρχουν ερωτήσεις για τον έλεγχο της κατανόησης του χρόνου (τοποθέτηση γεγονότων/προσώπων σε σωστή χρονολογική σειρά) και του χώρου (τοποθέτηση στον χάρτη περιοχών). Η αξιολόγηση μπορεί να βασίζεται επίσης στην εκπόνηση ομαδοσυνεργατικών δραστηριοτήτων αλλά και εκτενέστερων συνθετικών εργασιών, σύμφωνα με τις αρχές της μεθόδου πρότζεκτ.

Η τελική αξιολόγηση με γραπτές εξετάσεις θα πρέπει, επίσης, να λαμβάνει υπόψη τη μεθοδολογία διδασκαλίας, και συγκεκριμένα τον κεντρικό ρόλο των πηγών σε αυτή. Συνεπώς, οι ερωτήσεις στις γραπτές τελικές εξετάσεις θα πρέπει να περιλαμβάνουν ικανό αριθμό πηγών για σχολιασμό και μάλιστα από διαφορετικά είδη: φωτογραφία, απόσπασμα κειμένου κ.λπ. Επιπρόσθετα, δεδομένου του βασικού ρόλου που έχουν στη μεθοδολογική προσέγγιση ο χρονολογικός άξονας και ο χάρτης (ιστορικός ή γεωγραφικός), προτείνονται ερωτήσεις που σχετίζονται με αυτά τα εργαλεία, δηλαδή που αφορούν τη συμπλήρωση του χρονολογικού άξονα και του χάρτη.

ΣΤ. ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΙΣΤΟΡΙΑ – Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ		
Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα
		Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:
Αρχαία Ιστορία	ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ ΚΑΙ ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΧΑΛΚΟΥ	
	Ο χρονολογικός άξονας: Παλαιολιθική, Μεσολιθική, Νεολιθική Εποχή – Εποχή του Χαλκού – Σταθμοί στην ανθρώπινη εξέλιξη. Η ζωή των ανθρώπων κατά την Παλαιολιθική και τη Νεολιθική Εποχή. Το σπήλαιο του Λασκώ – Το Δισπηλιό της Καστοριάς – Το Διμήνι και το Σέσκλο.	<ul style="list-style-type: none"> ● Να εξοικειωθούν με τον χρονολογικό άξονα, με τον ιστορικό και γεωγραφικό χάρτη. ● Να γνωρίζουν τα βασικά στοιχεία της οργάνωσης των νεολιθικών οικισμών. ● Να γνωρίζουν χαρακτηριστικά μνημεία της Παλαιολιθικής και Νεολιθικής Εποχής και να τα τοποθετούν στον χώρο και τον χρόνο.
	Δύο σημαντικοί ανατολικοί πολιτισμοί: Η Αίγυπτος και η Μεσοποταμία. <ul style="list-style-type: none"> ● Οι αρχαίοι Αιγύπτιοι – Ο ναός του Λούξορ – Πυραμίδες και Σφίγγα – Η θρησκεία των αρχαίων Αιγυπτίων – Τα ιερογλυφικά. ● Οι Σουμέριοι – Τα ευρήματα των ανασκαφών στην Ουρ – Πήλινες πινακίδες και σφηνοειδής γραφή – Οι νόμοι του Χαμουραμπί – Το έπος του Γίλγαμές. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Να τοποθετούν τον πολιτισμό της Αιγύπτου και της Μεσοποταμίας στον χρονολογικό άξονα και στον χάρτη. ● Να εξηγούν τον ρόλο της γραφής στους πολιτισμούς αυτούς, τη σχέση των μνημείων με τη θρησκεία και την κοινωνική διαστρωμάτωση. ● Να κατανοούν τον ρόλο των πολιτισμών αυτών στη διαμόρφωση της παγκόσμιας πολιτισμικής κληρονομιάς.
	Κυκλαδικός πολιτισμός. Γεωγραφία και οικισμοί – Τα πρωτοκυκλαδικά πήλινα τηγανόσχημα σκεύη – Τα μαρμάρινα ειδώλια.	<ul style="list-style-type: none"> ● Να τοποθετούν τα κέντρα του κυκλαδικού πολιτισμού στον χρονολογικό άξονα και στον χάρτη. ● Να αναγνωρίζουν τα χαρακτηριστικά στοιχεία του κυκλαδικού πολιτισμού. ● Να ερμηνεύουν και να εξηγούν τον χρηστικό, τον τελετουργικό ή τον λειτουργικό ρόλο των αρχαιολογικών ευρημάτων.
Αρχαία Ιστορία	Μινωικός πολιτισμός. <ul style="list-style-type: none"> ● Τα ανάκτορα: Κνωσός, Φαιστός, Μάλια, Ζάκρος – Ο δίσκος της Φαιστού – Η Γραμμική Α΄ – Η θρησκεία τη Μινωική Εποχή – Η μινωική τέχνη. ● Η υστερομινωική Θήρα – Οι τοιχογραφίες της Θήρας. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Να τοποθετούν τα κέντρα του μινωικού πολιτισμού στον χρονολογικό άξονα και στον χάρτη. ● Να αναγνωρίζουν τα χαρακτηριστικά στοιχεία του μινωικού πολιτισμού. ● Να περιγράφουν ένα μνημείο του μινωικού πολιτισμού, να εξηγούν τη σχέση των μνημείων με τη θρησκεία, την κοινωνική διαστρωμάτωση και την καθημερινή ζωή των αρχαίων Κρητών. ● Να κατανοούν τον ρόλο της Γραμμικής Α΄

		<p>γραφής.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Να κατανοούν τον ρόλο του μινωικού εμπορίου στην εξάπλωση του μινωικού πολιτισμού στο Αιγαίο και γενικότερα στη Μεσόγειο.
	<p>Μυκηναϊκός πολιτισμός.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Τα υλικά κατάλοιπα: Οι ταφικοί κύκλοι των Μυκηνών – Οι ακροπόλεις και τα ανάκτορα της Μυκηναϊκής Εποχής: Μυκήνες, Τίρυνθα, Πύλος – Το μυκηναϊκό ανάκτορο – Οι θολωτοί τάφοι – Ο θησαυρός του Ατρέα. ● Η πολιτική και κοινωνική οργάνωση: Οι πληροφορίες των πινακίδων της Γραμμικής Β'. ● Η θρησκεία και η τέχνη των Μυκηναίων. ● Η παρουσία των Μυκηναίων στο Αιγαίο και στην Κρήτη. ● Οι εμπορικές και πολιτιστικές σχέσεις με την Ανατολή. ● Η κατάρρευση του μυκηναϊκού πολιτισμού (συνοπτική αναφορά στις απόψεις που έχουν διατυπωθεί). 	<ul style="list-style-type: none"> ● Να τοποθετούν τα κέντρα του μυκηναϊκού πολιτισμού στον χρονολογικό άξονα και στον χάρτη. ● Να συνδέουν και να συσχετίζουν τον μυκηναϊκό πολιτισμό με τα ομηρικά έπη και τους μύθους των Ατρείδων. ● Να αναγνωρίζουν τα χαρακτηριστικά στοιχεία του μυκηναϊκού πολιτισμού. ● Να περιγράφουν ένα μνημείο του μυκηναϊκού πολιτισμού, να εξηγούν τη σχέση των μνημείων με τη θρησκεία, την κοινωνική διαστρωμάτωση και την καθημερινή ζωή των Μυκηναίων. ● Να κατανοούν τον ρόλο της Γραμμικής Β' γραφής. ● Να συγκρίνουν τον μυκηναϊκό με τον μινωικό πολιτισμό και να εντοπίζουν ομοιότητες και διαφορές.
	ΟΜΗΡΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ	
	<p>Ο ελληνικός κόσμος από το 1100 έως το 800 π.Χ.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Η απουσία γραφής και συγκεντρωτικών μορφών εξουσίας – Οι μετακινήσεις των ελληνικών φύλων (Αχαιών, Δωριέων, Ιώνων, Αιολέων) στην Ελλάδα και η εγκατάσταση Ελλήνων στις ακτές της Μικράς Ασίας – Η επανεμφάνιση της γραφής και της αριστοκρατικής τάξης πολεμιστών – Η δημιουργία του ελληνικού αλφαβήτου – Τα ομηρικά έπη ως ιστορική πηγή. ● Γεωμετρική τέχνη: Τα γεωμετρικά αγγεία – Τα χάλκινα γεωμετρικά ειδώλια – Το πήλινο ομοίωμα του Ηραίου – Οι πρώτοι ελληνικοί ναοί. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Να τοποθετούν στον χρονολογικό άξονα και στον χάρτη τις μετακινήσεις των ελληνικών φύλων κατά τους ιστορικούς χρόνους. ● Να γνωρίζουν και να κατανοούν τις αλλαγές που επήλθαν στον ελλαδικό χώρο μετά την παρακμή του μυκηναϊκού κόσμου. ● Να κατανοούν τον τρόπο σύνθεσης των ομηρικών επών. ● Να γνωρίζουν τα βασικά χαρακτηριστικά της γεωμετρικής τέχνης. ● Να εξηγούν τον ρόλο της γραφής και της εξέλιξης του ελληνικού αλφαβήτου σε σχέση με την ελληνική γλώσσα και τη δημιουργία της αρχαίας ελληνικής γραμματείας.
	ΑΡΧΑΪΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ (800-500 π.Χ.)	
Αρχαία Ιστορία	<p>Η πόλη-κράτος.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Μορφή. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Να ξέρουν πώς και γιατί δημιουργήθηκε η αρχαία πόλις, να μπορούν να περιγράψουν

	<ul style="list-style-type: none"> • Πολίτευμα. • Ο πολίτης και η οπλιτική φάλαγγα. 	<p>τη μορφή της και να γνωρίζουν τις διαφορές της από τις σύγχρονες πόλεις.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να έχουν μια συνολική εικόνα για το αριστοκρατικό πολίτευμα. • Να κατανοούν τον τρόπο λειτουργίας της οπλιτικής φάλαγγας και να αξιολογούν τη σημασία της για την πολιτική συνείδηση των κατοίκων της πόλης-κράτους. • Να γνωρίζουν και να μπορούν να χρησιμοποιούν τις έννοιες: συνοικισμός, πόλη-κράτος, ακρόπολη, πολίτης, ελευθερία, αυτάρκεια, αυτονομία, οπλιτική φάλαγγα.
	<p>Η αποικιακή εξάπλωση.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αιτίες. • Γεωγραφικό εύρος. • Αποτελέσματα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν πότε και για ποιους λόγους πραγματοποιήθηκε ο αποικισμός. • Να γνωρίζουν το γεωγραφικό εύρος του φαινομένου. • Να γνωρίζουν τις ποικίλες επιδράσεις του αποικισμού στη ζωή των ανθρώπων στον οικονομικό, τον κοινωνικό και τον πολιτιστικό τομέα. • Να γνωρίζουν και να μπορούν να χρησιμοποιούν τις έννοιες: αποικία, αποικισμός, μητρόπολη, εμπορικές συναλλαγές, βιοτεχνία, οικονομικά ισχυρή τάξη.
<p>Αρχαία Ιστορία</p>	<p>Η πολιτισμική ενότητα των Ελλήνων.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Κοινή καταγωγή και γλώσσα. • Η θρησκεία. <p>α) Λατρεία. β) Πανελλήνια ιερά και αγώνες. γ) Μαντεία και αμφικτιονίες.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν ότι η πολιτισμική ενότητα των Ελλήνων καλλιεργήθηκε ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια του αποικισμού και αφορά την κοινή καταγωγή, την κοινή γλώσσα και την κοινή θρησκεία. • Να γνωρίζουν ποιοι θεοί και ήρωες λατρεύονταν πανελληνίως. • Να γνωρίζουν τι ήταν τα πανελλήνια ιερά και οι πανελλήνιοι αγώνες-να γνωρίζουν τα βασικά χαρακτηριστικά και τη σημασία που είχαν οι Ολυμπιακοί αγώνες στην αρχαιότητα. • Να γνωρίζουν τι ήταν τα μαντεία και οι αμφικτιονίες. • Να γνωρίζουν και να μπορούν να χρησιμοποιούν τις έννοιες: πολιτιστική ενότητα, πανελλήνιος, ιερό, μαντείο, χρησμός, αμφικτιονία.
	<p>Η Αθήνα τον 7ο αι. π.Χ.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Περίοδος της αριστοκρατίας. • Αντιδράσεις στο αριστοκρατικό πολίτευμα. • Η νομοθεσία του Δράκοντα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν ότι τον 7ο αι. π.Χ. το πιο συνηθισμένο πολίτευμα στις πόλεις-κράτη ήταν το αριστοκρατικό. • Να γνωρίζουν την κοινωνική διαστρωμάτωση και τους πολιτειακούς θεσμούς του αριστοκρατικού πολιτεύματος. • Να γνωρίζουν το εγχείρημα του Κύλωνα. • Να γνωρίζουν τους λόγους που οδήγησαν στην καταγραφή των νόμων από τον

		<p>Δράκοντα στην Αθήνα.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν και να μπορούν να χρησιμοποιούν τις έννοιες: αριστοκρατία, άριστοι, ευγενείς, άρχοντας-βασιλιάς, επώνυμος άρχοντας, πολέμαρχος, θεσμοθέτες, Άρειος Πάγος, «κυλώνειο άγος», καταγραφή νόμων, «δρακόντεια μέτρα».
	<p>Η Αθήνα τον 6ο αι. π.Χ. Η μεταρρύθμιση του Σόλωνα.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Σεισάχθεια. • Τιμοκρατία. • Δημιουργία νέου δήμου. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τα μέτρα που έλαβε ο Σόλωνα για τα χρέη και να μπορούν να εξηγήσουν γιατί το σύνολο αυτών των μέτρων ονομάστηκε «Σεισάχθεια». • Να γνωρίζουν τις νέες κοινωνικές/εισοδηματικές τάξεις που δημιουργήθηκαν με το τιμοκρατικό σύστημα, καθώς και πώς συμμετείχαν στο πολιτειακό σύστημα. • Να γνωρίζουν και να μπορούν να χρησιμοποιούν τις έννοιες: Σεισάχθεια, τιμοκρατία, ολιγαρχία, καταγωγή, περιουσία, έφεση, συμμετοχή στα κοινά.
	<p>Η τυραννίδα των Πεισιστρατιδών.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν το αρχικό νόημα της λέξης «τύραννος» και ότι πρωταρχική επιδίωξη του τυράννου ήταν η παραμονή του στην εξουσία με κάθε μέσο. • Να γνωρίζουν ότι οι τύραννοι ακολουθούσαν φιλολαϊκή πολιτική, ενώ ουσιαστικά καταργούσαν τα πολιτικά δικαιώματα των πολιτών. • Να γνωρίζουν με ποιον τρόπο ο Πεισίστρατος πήρε την εξουσία στα χέρια του και ποια έργα είναι συνδεδεμένα με το όνομά του. • Να γνωρίζουν και να μπορούν να χρησιμοποιούν τις έννοιες: τύραννος, τυραννίδα, φιλολαϊκή πολιτική, κατάργηση πολιτικών δικαιωμάτων.
Αρχαία Ιστορία	<p>Οι καινοτομίες του Κλεισθένη και η απαρχή της δημοκρατίας.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η δημιουργία των 10 φυλών. • Η διαμόρφωση των πολιτειακών θεσμών. • Οστρακισμός. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τον τρόπο δημιουργίας των φυλών από τον Κλεισθένη και τη σημασία τους για τη λειτουργία της δημοκρατίας. • Να γνωρίζουν για τη διατήρηση προϋπαρχόντων πολιτειακών θεσμών και τη δημιουργία νέων (Βουλή 500 και Ηλιαία). • Να γνωρίζουν τι ήταν ο οστρακισμός και γιατί επινοήθηκε. • Να γνωρίζουν και να κατανοούν τις έννοιες: φυλή πριν και μετά τις μεταρρυθμίσεις του Κλεισθένη, ισονομία, ισηγορία, οστρακισμός.
	<p>Η Σπάρτη τον 7ο και τον 6ο αι. π.Χ.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ο χαρακτήρας του κράτους. • Κοινωνική διαστρωμάτωση και πολιτειακοί θεσμοί. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν ότι η δημιουργία του σπαρτιατικού κράτους ήταν αποτέλεσμα μιας πολύχρονης επεκτατικής πολιτικής που ξεκίνησε από τους προηγούμενους αιώνες. • Να γνωρίζουν τα βασικά χαρακτηριστικά

	<ul style="list-style-type: none"> • Η θέση της γυναίκας. • Η σπαρτιατική αγωγή. 	<p>των πολιτειακών θεσμών της πόλης της Σπάρτης και των κοινωνικών κατηγοριών του πληθυσμού του κράτους των Λακεδαιμονίων.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν ότι η θέση της Σπαρτιάτισσας είναι διαφορετική από τη θέση της γυναίκας σε άλλες πόλεις-κράτη. • Να γνωρίζουν τις βασικές αρχές και τα χαρακτηριστικά της σπαρτιατικής αγωγής. • Να γνωρίζουν και να μπορούν να χρησιμοποιούν τις έννοιες: όμοιοι, περίοικοι, είλωτες, βασιλείς, έφοροι, γερουσία, Απέλλα.
<p>Αρχαϊκή ποίηση και τέχνη.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Το έπος και η λυρική ποίηση. • Η αρχιτεκτονική. • Η πλαστική. • Η αγγειογραφία. 		<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τα βασικά χαρακτηριστικά του διδακτικού έπους και της λυρικής ποίησης. • Να γνωρίζουν ότι οι μνημειώδεις ναοί άρχισαν να κατασκευάζονται τον 7ο αι. π.Χ. Να μπορούν να αναγνωρίζουν τα μέρη του ναού και τα χαρακτηριστικά του δωρικού και του ιωνικού ρυθμού, χρησιμοποιώντας την αντίστοιχη ορολογία. • Να γνωρίζουν ότι στην Αρχαϊκή Εποχή εμφανίζονται τα μνημειακά γλυπτά. • Να γνωρίζουν τα βασικά χαρακτηριστικά της μνημειακής πλαστικής και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των κούρων και των κορών. • Να γνωρίζουν τα χαρακτηριστικά της αρχαϊκής αγγειογραφίας (θεματολογία, τεχνοτροπία).
<p>Αρχαία Ιστορία</p> <p>Οι Πέρσες.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η Περσική Αυτοκρατορία και η επέκτασή της. • Η Ιωνική Επανάσταση ως αποτέλεσμα της πολιτικής του Δαρείου αλλά και ως αφορμή για τις εκστρατείες των Περσών στην Ελλάδα. 		<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν πώς και πότε γεννήθηκε ο επεκτατισμός του περσικού κράτους. • Να γνωρίζουν ότι οι ιωνικές πόλεις της Μικράς Ασίας υπήρξαν θύματα της περσικής επεκτατικής πολιτικής. • Να γνωρίζουν ότι οι ιωνικές πόλεις επαναστάτησαν εναντίον του Δαρείου με τη βοήθεια της Αθήνας και της Ερέτριας και ότι αυτό στάθηκε αφορμή για την περσική εκστρατεία στην Ελλάδα. • Να γνωρίζουν και να μπορούν να αξιοποιούν σωστά τις έννοιες: επεκτατισμός, επανάσταση, αιτία, αφορμή.
	<p>Οι εκστρατείες των Περσών στην Ελλάδα.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Μαραθώνας και Μιλτιάδης. • Θερμοπύλες και Λεωνίδα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν πότε έγινε η Μάχη του Μαραθώνα, ποιοι πήραν μέρος και γιατί θεωρείται μια μάχη-ορόσημο στην ευρωπαϊκή ιστορία. • Να κατανοήσουν ότι στη Μάχη του Μαραθώνα βλέπουμε πώς οι πολίτες-οπλίτες μιας πόλης-κράτους υπερασπίζονται την ελευθερία τους. • Να γνωρίζουν τον τρόπο με τον οποίο χάθηκαν οι Θερμοπύλες-να αναγνωρίζουν

		<p>στη στάση των Σπαρτιατών τις αρχές της ηγετίδας πόλης.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν και να μπορούν να χρησιμοποιούν τις έννοιες: στρατηγικό σχέδιο, απόβαση, στρατιωτική παράταξη, μολών λαβέ.
	<p>Οι εκστρατείες των Περσών στην Ελλάδα.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Σαλαμίνα και Θεμιστοκλής. • Πλαταιές και Πausanίας. • Η σημασία των Περσικών Πολέμων. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τη σημασία της ναυτικής πολιτικής του Θεμιστοκλή, καθώς και της διορατικότητας και των χειρισμών του που οδήγησαν στη νίκη των Ελλήνων. • Να γνωρίζουν τη σημασία των Περσικών Πολέμων για τη διαμόρφωση της αίσθησης μιας κοινής ελληνικής ταυτότητας. • Να γνωρίζουν και να μπορούν να χρησιμοποιούν τις έννοιες: διορατικότητα, ευελιξία, έφοδος, τριήρης, χάλκινο έμβολο.
	ΟΙ ΚΛΑΣΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ (480/479-323 π.Χ.)	
Αρχαία Ιστορία	<p>Η Αθήνα τον 5ο αι. π.Χ.: Οι πολιτειακοί θεσμοί και η κοινωνία.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Βουλή. • Εκκλησία του Δήμου. • 9 άρχοντες και 10 στρατηγοί. • Ηλιαία. • Ανάδειξη αρχών διά ψηφοφορίας και κληρώσεως. • Ηλιαστικός και βουλευτικός μισθός. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν ποια «σώματα» νομοθετούσαν, ποια ασκούσαν εκτελεστική εξουσία και ποια απέδιδαν δικαιοσύνη. • Να γνωρίζουν τις δικαιοδοσίες της Εκκλησίας του Δήμου. • Να γνωρίζουν τις δικαιοδοσίες της Βουλής και τη σημασία του προβουλευματος. • Να γνωρίζουν για την υποβάθμιση του αξιώματος των 9 αρχόντων και την ανάδειξη του αξιώματος των 10 στρατηγών. • Να γνωρίζουν ποια ενέργεια του Εφιάλτη ανέδειξε την Ηλιαία σε κυρίαρχο δικαστικό όργανο. • Να γνωρίζουν ότι τα περισσότερα αξιώματα αποδίδονταν με το σύστημα της κλήρωσης, αλλά οι 10 στρατηγοί ήταν αιρετοί. Να γνωρίζουν ότι ο Περικλής εκλεγόταν στρατηγός για 15 συνεχή χρόνια. • Να γνωρίζουν για τη θέση των μετοίκων, της γυναίκας και των δούλων στην αρχαία Αθήνα. • Να γνωρίζουν ότι το σύστημα της κλήρωσης και η μισθοφορά εξασφάλιζαν την πραγματική συμμετοχή όλων των πολιτών στην άσκηση της εξουσίας. • Να γνωρίζουν και να χρησιμοποιούν σωστά τις έννοιες: κλήρωση, ψηφοφορία, προβούλευμα, μισθοφορά, ηλιαστικός και βουλευτικός μισθός.
	<p>Αγώνες για την ηγεμονία των Ελλήνων τον 5ο αι. π.Χ.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αθήνα και Σπάρτη: <p>Η αντιπαράθεση συμμαχιών. Πελοποννησιακός Πόλεμος.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τον τρόπο συγκρότησης της Δηλιακής Συμμαχίας. • Να αναγνωρίζουν τη σημασία της Δηλιακής Συμμαχίας για την οικονομική και πολιτιστική εξέλιξη της Αθήνας και τα γεγονότα της μετεξέλιξής της σε ηγεμονία.

		<ul style="list-style-type: none"> ● Να γνωρίζουν ότι η βασικότερη αιτία του Πελοποννησιακού Πολέμου ήταν η δύναμη που απέκτησε η Αθήνα το α' μισό του 5ου αι. π.Χ. ● Να γνωρίζουν τα αίτια του Πελοποννησιακού Πολέμου, τη διάρκειά του, τις τρεις φάσεις του και τα σημαντικότερα γεγονότα του. ● Να αναγνωρίζουν τις καταστροφικές συνέπειες του Πελοποννησιακού Πολέμου.
	<p>Αγώνες για την ηγεμονία των Ελλήνων τον 4ο αι. π.Χ.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Η σπαρτιατική ηγεμονία. ● Η θηβαϊκή ηγεμονία: Η συμβολή του Πελοπίδα και του Επαμεινώνδα στην πτώση της σπαρτιατικής ηγεμονίας. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Να γνωρίζουν ότι μετά τη νίκη τους στον Πελοποννησιακό Πόλεμο οι Σπαρτιάτες κυριάρχησαν στον ελληνικό χώρο, αλλά πολύ σύντομα έχασαν την ηγεμονία των Ελλήνων από τη Θήβα. ● Να μπορούν να εξηγήσουν γιατί η περίπτωση της Θήβας αντικατοπτρίζει τη νέα πραγματικότητα που δημιουργήθηκε από τον τρόπο που η Σπάρτη άσκησε την ηγεμονία. ● Να γνωρίζουν και να χρησιμοποιούν σωστά τις ιστορικές έννοιες: Ιερός Λόχος, λοξή φάλαγγα.
Αρχαία Ιστορία	<p>Η κυριαρχία των Μακεδόνων.</p> <p>Αξιοποίηση της ιστορικής συγκυρίας από τον Φίλιππο.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Να γνωρίζουν την ιστορία της αρχαίας Μακεδονίας πριν από τον Φίλιππο Β'. ● Να γνωρίζουν την οργάνωση του μακεδονικού στρατού από τον Φίλιππο Β'. ● Να γνωρίζουν ότι ο Φίλιππος εκμεταλλεύτηκε τη διαμάχη της Δελφικής Αμφικτιονίας με τους Αμφισσείς και επεκτάθηκε στη νότια Ελλάδα με τη νίκη του στη μάχη της Χαιρώνειας. ● Να γνωρίζουν και να χρησιμοποιούν σωστά τις έννοιες: μακεδονική φάλαγγα, πεζέταιρος, σάρισα, «φιλιππικοί λόγοι».
	<p>Αλέξανδρος ο Μέγας.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Η άνοδός του στον θρόνο της Μακεδονίας και η αναγνώρισή του ως αρχηγού από τους Έλληνες της εκστρατείας κατά των Περσών. ● Η έκταση της εκστρατείας. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Να γνωρίζουν στοιχεία της προσωπικότητας και της παιδείας του Αλεξάνδρου. ● Να γνωρίζουν τους σημαντικότερους σταθμούς της εκστρατείας του Αλεξάνδρου στην Ανατολή.
	<p>Αλέξανδρος ο Μέγας.</p> <p>Η ιστορική σημασία της εκστρατείας.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Να γνωρίζουν βασικά στοιχεία της πολιτικής που ακολούθησε ο Αλέξανδρος για να κυβερνήσει το αχανές κράτος του, καθώς και τη σημασία της συνεργασίας του με την περσική άρχουσα τάξη. ● Να εξηγούν τη σημασία της ίδρυσης των πόλεων και του ρόλου που εκείνες διαδραμάτισαν στη διάδοση του ελληνικού πολιτισμού. ● Να κατανοούν τις οικονομικές και πολιτιστικές αλλαγές που επέφερε η

		κατάκτηση της Ανατολής από τον Αλέξανδρο.
Αρχαία Ιστορία	<p>Κλασική γραμματεία.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ποίηση. • Ιστοριογραφία. • Ρητορική. • Φιλοσοφία. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τους εκπροσώπους του δράματος (τραγωδίας, κωμωδίας) και τη θεματολογία των πιο γνωστών έργων τους. • Να γνωρίζουν πως ο Ηρόδοτος θεωρείται «πατέρας της ιστορίας», αλλά θεμελιωτής της επιστημονικής ιστορικής έρευνας είναι ο Θουκυδίδης. • Να γνωρίζουν τη σημασία της ρητορικής για τους αρχαίους Έλληνες. • Να γνωρίζουν ότι η φιλοσοφία γεννήθηκε στην Αρχαϊκή Εποχή στην Ιωνία, αλλά ότι από τα κλασικά χρόνια και μετά η Αθήνα υπήρξε το κέντρο ανάπτυξής της μέχρι και τα πρώτα χριστιανικά χρόνια. • Να γνωρίζουν ότι ο Σωκράτης είναι ένας από τους πιο σημαντικούς ανθρώπους της δυτικής σκέψης και να εξηγούν το σύστημα της μαιευτικής μεθόδου. • Να γνωρίζουν ότι στην Αθήνα δίδαξαν σε δικές τους σχολές ο Πλάτωνας, ο Αριστοτέλης, αλλά και δεκάδες άλλοι φιλόσοφοι. Να γνωρίζουν ότι ο Αριστοτέλης υπήρξε δάσκαλος του Μ. Αλεξάνδρου. • Να γνωρίζουν και να χρησιμοποιούν σωστά τις έννοιες: δράμα, τραγωδία, κωμωδία, δικανικοί και πολιτικοί λόγοι, φιλοσοφία, σοφιστές, ιστοριογραφία, επιστημονική έρευνα.
	<p>Κλασική τέχνη.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ο όρος «κλασικός». • Η αρχιτεκτονική. • Η γλυπτική. • Η ζωγραφική. • Ο κλασικισμός. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τι σημαίνει η έννοια «κλασικός» γενικά και ειδικά στην τέχνη. • Να αναγνωρίζουν τα κλασικά οικοδομήματα της Ακρόπολης (Προπύλαια, Ναός Αθηνάς Νίκης, Παρθενώνας, Ερεχθείο), καθώς και τα κύρια χαρακτηριστικά τους. • Να γνωρίζουν τη θεματολογία και τα βασικά χαρακτηριστικά των κλασικών γλυπτών. • Να γνωρίζουν την εξέλιξη που είχε η αγγειογραφία τον 5ο και τον 4ο αι. π.Χ. και να μπορούν να αναγνωρίζουν χαρακτηριστικά παραδείγματα από κάθε αιώνα. • Να γνωρίζουν ότι η κλασική τέχνη επηρέασε την τέχνη των ρωμαϊκών αλλά και των νεότερων χρόνων.
	ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ	
	Οι διάδοχοι του Μεγάλου Αλεξάνδρου και τα ελληνιστικά βασίλεια της Ανατολής.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν πώς προέκυψαν τα ελληνιστικά βασίλεια και πώς κυβερνήθηκαν. • Να συνδέουν τους διαδόχους με συγκεκριμένες περιοχές του κράτους του

		<p>Μεγάλου Αλεξάνδρου.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Να γνωρίζουν τα σημαντικότερα πολιτικά και πολιτιστικά κέντρα της Ανατολής (Αλεξάνδρεια, Αντιόχεια, Πέργαμος). ● Να εξηγούν την παρουσία ελληνικών ονομάτων πόλεων και προσώπων στη Μέση Ανατολή, την Ασία και τη Β. Αφρική.
	<p>Η Ελλάδα από τον θάνατο του Αλεξάνδρου έως την εμφάνιση των Ρωμαίων.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Να μπορούν να επεξεργάζονται έναν ιστορικό χάρτη αναγνωρίζοντας τα ελληνιστικά βασίλεια και τις κυριότερες ελληνιστικές πόλεις, καθώς και τα γεωγραφικά χαρακτηριστικά τους. ● Να γνωρίζουν την ιστορική πορεία του κράτους της Μακεδονίας έως την κατάκτησή του από τους Ρωμαίους. ● Να κατανοούν τον ρόλο του βασιλείου της Ηπείρου υπό τη διακυβέρνηση του Πύρρου. ● Να κατανοούν τη σημασία της οργάνωσης ελληνικών περιοχών σε συμπολιτείες (Αιτωλική και Αχαϊκή Συμπολιτεία).
Αρχαία Ιστορία	<p>Το ρωμαϊκό κράτος και η ανάδειξή του σε κυρίαρχη δύναμη της δυτικής Μεσογείου.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Η Ρώμη και ο θρύλος της ίδρυσής της. ● Η πάλη των τάξεων. ● Το ρωμαϊκό πολίτευμα. ● Η κατάκτηση της Ιταλίας και οι Καρχηδονιακοί πόλεμοι. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Να γνωρίζουν τους ιδρυτικούς μύθους της Ρώμης. ● Να κατανοούν την οργάνωσή της την πρώτη περίοδο της ιστορικής της πορείας (περίοδος βασιλείας). ● Να διακρίνουν τις διαφορές της ελληνικής πόλης-κράτους και της ρωμαϊκής ελεύθερης πολιτείας, σε πολιτικό, κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο. ● Να εξηγούν τους όρους: πατρίκιοι, πληβείοι, σύγκλητος, ύπατοι, δήμαρχος, πελάτες. ● Να συγκρίνουν τα χαρακτηριστικά της ρωμαϊκής πολιτείας με την αθηναϊκή δημοκρατία.
	<p>Η επιβολή της ρωμαϊκής κυριαρχίας στην Ελλάδα και στην ελληνιστική Ανατολή. Οι εμφύλιοι πόλεμοι της Ρώμης.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Οι πόλεμοι της Ρώμης κατά των Μακεδόνων, των Σελευκιδών και της Αχαϊκής Συμπολιτείας (συνοπτική αναφορά). ● Η ίδρυση ρωμαϊκών επαρχιών στη Μακεδονία και στη Μικρά Ασία (συνοπτική αναφορά). ● Τα εσωτερικά προβλήματα της Ρώμης τον 2ο και τον 1ο αιώνα π.Χ. (συνοπτική αναφορά). ● Οι εμφύλιοι πόλεμοι (με έμφαση στη δράση του Ιουλίου 	<ul style="list-style-type: none"> ● Να συνδέουν τα γεγονότα της περιόδου με αποφθεγματικές φράσεις, όπως «ο κύβος ερρίφθη», «κι εσύ τέκνον, Βρούτε» κ.ά. ● Να κατανοούν τους λόγους υπαγωγής του ελληνισμού στη ρωμαϊκή κυριαρχία. ● Να κατανοούν τους λόγους που οδήγησαν τους Ρωμαίους στους εμφυλίους πολέμους.

Αρχαία Ιστορία	Καίσαρα και του Οκταβιανού).	
	<p>Η ελληνιστική γραμματεία και τέχνη.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ποίηση – Ιστοριογραφία – Φιλοσοφία – Γλυπτική – Ζωγραφική. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τα βασικά χαρακτηριστικά της ελληνιστικής τέχνης. • Να κατανοούν τον ρόλο της Ακαδημίας Πλάτωνος και του Λυκείου στην Αθήνα κατά την Ελληνιστική Εποχή. • Να γνωρίζουν το έργο βασικών εκπροσώπων της επιστήμης κατά την Ελληνιστική Εποχή. • Να κατανοούν τον ρόλο της ελληνιστικής κοινής ως γλώσσας διακίνησης ιδεών.
	<p>Η εκπαίδευση και ο πολιτισμός στην αρχαία ελληνική πόλη των κλασικών και ελληνιστικών χρόνων.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Μόρφωση – Ο θεσμός του γυμνασίου. • Θρησκευτικές εορτές. Μεγάλα Παναθήναια και Ελευσίνα Μυστήρια. • Θέατρο. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τον σκοπό και την οργάνωση της εκπαίδευσης με βάση το παράδειγμα της αρχαίας Αθήνας. • Να γνωρίζουν τη σημασία που είχαν οι θρησκευτικές εορτές για τους αρχαίους Έλληνες σε πανελλήνιο και τοπικό επίπεδο. • Να γνωρίζουν τι ήταν τα Ελευσίνα Μυστήρια και τον λόγο για τον οποίο ονομάζονταν «Μυστήρια». • Να γνωρίζουν ότι η τέχνη του θεάτρου γεννήθηκε στην Αθήνα και είχε μεγάλη παιδευτική αξία για τους Έλληνες. • Να γνωρίζουν και να μπορούν να χρησιμοποιούν τις έννοιες: παιδαγωγός, γραμματιστής, κιθαριστής, παιδοτρίβης, γυμνάσια, ρητορική, σοφιστές, Παναθήναια, Ελευσίνα Μυστήρια, κούλον, διάζωμα, κερκίδες, ορχήστρα, προσκήνιο, παρασκήνιο, πάροδος.
	ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ (27 π.Χ. – περίπου 284 μ.Χ.)	
	<p>Η Pax Romana.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Το αυτοκρατορικό πολίτευμα του Αυγούστου και οι σημαντικότεροι διάδοχοί του. • Το γεωγραφικό εύρος της αυτοκρατορίας και ο πολυεθντικός της χαρακτήρας. • Οι ευεργετικές συνέπειες της ρωμαϊκής ειρήνης (οδοί, υδραγωγεία, λουτρά, μεγάλα έργα) και οι κοινωνικές ανισότητες. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιλαμβάνονται τους λόγους για τους οποίους επιβλήθηκε νέα μορφή πολιτεύματος. • Να κατανοούν τον ρόλο του Οκταβιανού στη διαμόρφωση της λεγόμενης Pax Romana. • Να αξιολογούν τον ρόλο της ρωμαϊκής ειρήνης στην ελεύθερη διακίνηση ανθρώπων και ιδεών.
<p>Οι Έλληνες υπό ρωμαϊκή κυριαρχία.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Οι ελληνικές πόλεις υπό τη ρωμαϊκή κυριαρχία. • Η πνευματική και πολιτιστική άνθηση του ελληνισμού. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν τους λόγους για τους οποίους συγκεκριμένες ελληνικές πόλεις αναπτύχθηκαν πολιτιστικά κατά τους ρωμαϊκούς χρόνους. • Να συνδέουν τα ρωμαϊκά μνημεία της Ελλάδας με το πολιτικό και ιστορικό τους πλαίσιο και να κατανοούν τη σύζευξη του ελληνικού και του ρωμαϊκού πολιτισμού. 	

	<p>Η κρίση του ρωμαϊκού κράτους τον 3ο αιώνα μ.Χ. και η διάδοση του χριστιανισμού.</p> <ul style="list-style-type: none">• Τα πολιτικά και οικονομικά προβλήματα της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας τον 3ο αι. π.Χ.• Ο Διοκλητιανός και το σύστημα της Τετραρχίας.• Οι κήρυκες και απόστολοι του χριστιανισμού, οι διωγμοί.• Ο Μέγας Κωνσταντίνος και η επικράτηση του χριστιανισμού.	<ul style="list-style-type: none">• Να αξιολογούν τον ρόλο της ρωμαϊκής ειρήνης στη διάδοση της νέας θρησκείας.• Να αντιλαμβάνονται τους λόγους για τους οποίους βρήκε απήχηση η νέα θρησκεία και εδραιώθηκε παρά τους διωγμούς.• Να διατυπώνουν τους πολιτικούς λόγους για τους οποίους ο χριστιανισμός έγινε αποδεκτός από τη νέα πολιτική ηγεσία και εδραιώθηκε.
--	--	---

ΙΣΤΟΡΙΑ – Β' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ		
Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα
		Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:
Βυζαντινή – Μεσαιωνική Ιστορία	ΑΠΟ ΤΗ ΡΩΜΑΪΚΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ ΣΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ	
	Η οργάνωση του πρώιμου βυζαντινού κράτους.	<ul style="list-style-type: none"> ● Να κατανοούν τις συνθήκες μετεξέλιξης του ρωμαϊκού κράτους στο χριστιανικό κράτος της ελληνορωμαϊκής Ανατολής (Βυζάντιο). ● Να εκτιμούν τη σημασία της Κωνσταντινούπολης ως πολιτικού κέντρου εξαιρετικής γεωστρατηγικής και πολιτισμικής αξίας. ● Να αξιολογούν την επιλογή του Κωνσταντίνου Α' να αναδείξει την Κων/πολη σε κέντρο εξουσίας και να τη συνδέουν με την ασκούμενη πολιτική. ● Να σχηματίσουν μια συνολική εικόνα για την οργάνωση και τη λειτουργία του πρώιμου βυζαντινού κράτους (4ος-6ος αι.).
	Θρησκευτικές εξελίξεις: Αρχαία θρησκεία, χριστιανισμός, επίσημο δόγμα, αιρέσεις.	<ul style="list-style-type: none"> ● Να κατανοούν τις συνθήκες εξάπλωσης του χριστιανισμού και επικράτησης του ορθόδοξου δόγματος. ● Να γνωρίζουν τα βασικά στοιχεία που συνιστούν τη γενικότερη αλλαγή της φυσιολογίας του αρχαίου κόσμου. ● Να αξιολογούν τις επιπτώσεις των αιρέσεων για την κοινωνία και το κράτος της Χριστιανικής Ανατολής.
	Η αυτοκρατορία επί Ιουστινιανού: Εσωτερικές και εξωτερικές εξελίξεις.	<ul style="list-style-type: none"> ● Να αξιολογούν την εσωτερική πολιτική του Ιουστινιανού (διοίκηση-νομοθεσία). ● Να γνωρίζουν τα πολεμικά γεγονότα που οδήγησαν στην επέκταση του βυζαντινού κράτους στα παλαιά σύνορα της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας και να κρίνουν την έκβασή τους. ● Να εκτιμούν τη σημασία του ιστορικού ναού της Αγίας Σοφίας ως μνημείου πολιτισμού. ● Να αποτιμήσουν τον ρόλο των Δήμων στην πολιτική ζωή της Κωνσταντινούπολης.
	ΕΠΟΧΗ ΑΝΑΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΜΟΡΦΩΣΗΣ	
7ος-8ος αι.	<ul style="list-style-type: none"> ● Να κατανοούν τη δυσμενή θέση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας στα χρόνια του Ηρακλείου και να αναγνωρίζουν τις ενέργειές του για έξοδο από την κρίση. ● Να γνωρίζουν τον θεσμό των Θεμάτων και να αξιολογούν την συμβολή του στη στρατιωτική και διοικητική οργάνωση του κράτους. 	
Βυζαντινή – Μεσαιωνική Ιστορία		

Βυζαντινή – Μεσαιωνική Ιστορία		<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τον τρόπο μετάβασης από την Ανατολική Ρωμαϊκή στην Μεσαιωνική Ελληνική Αυτοκρατορία και να αντιπαραβάλλουν τα χαρακτηριστικά τους. • Να συνδέουν την εποχή της συριακής δυναστείας με τον εξελληνισμό του Βυζαντίου. • Να είναι ενήμεροι/-ες για τους γειτονικούς λαούς που απειλούσαν το Βυζάντιο.
	Σλάβοι και Βούλγαροι στον περίγυρο του Βυζαντίου.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τις συνθήκες εμφάνισης των Σλάβων στα Βαλκάνια και τις προϋποθέσεις δημιουργίας του βουλγαρικού κράτους. • Να σχηματίσουν συνολική εικόνα της εξέλιξης των βαλκανικών λαών κατά τη μεσαιωνική περίοδο. • Να αξιολογούν την πολιτική που εφάρμοσε το βυζαντινό κράτος έναντι των γειτόνων του. • Να διακρίνουν την επίδραση του Βυζαντίου στη συγκρότηση και εξέλιξη των βαλκανικών κρατών. • Να είναι ενήμεροι/-ες για την εθνολογική σύσταση του πληθυσμού της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας.
	Η εμφάνιση του Ισλάμ και η εξάπλωση των Αράβων. Ο αραβικός πολιτισμός.	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τις συνθήκες εμφάνισης και εξάπλωσης του Ισλάμ και του ρόλου του στην ιστορία του μεσογειακού και ευρωπαϊκού κόσμου. • Να κατανοούν τη σημασία των όρων «Ισλάμ» και «μουσουλμάνος» στην ιστορική πορεία. • Να αναγνωρίζουν τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ Ισλάμ-Βυζαντίου και Δύσης. • Να αξιολογούν την επίδραση του αραβικού πολιτισμού στην Ευρώπη.
	Η έριδα για τις εικόνες (Εικονομαχία).	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν τις συνθήκες εκδήλωσης και τις διαστάσεις της σύγκρουσης που ονομάστηκε “Εικονομαχία”. • Να συνδέουν τη συγκρουσιακή σχέση που δημιούργησε στην κοινωνία με τη διαφορά αντιλήψεων και ιδεών. • Να αντιληφθούν τον ρόλο της θρησκευτικής πίστης στη βυζαντινή κοινωνία. • Να αξιολογούν τα αποτελέσματα της Εικονομαχίας και την επίδρασή της στην τέχνη.
	Η ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ	
Από τη μετανάστευση των λαών στο βασίλειο των Φράγκων (4ος-10ος αι.).	<ul style="list-style-type: none"> • Να αξιολογούν τις επιπτώσεις της έλευσης των γερμανικών λαών στον ευρωπαϊκό χώρο. 	

Βυζαντινή – Μεσαιωνική Ιστορία	Πολιτικές και εκκλησιαστικές δομές.	<ul style="list-style-type: none"> • Να περιγράφουν τις συνθήκες δημιουργίας του βασιλείου των Φράγκων και της αυτοκρατορίας του Καρλομάγνου. • Να κατανοούν τον όρο «Καρολίδεια Αναγέννηση». • Να αξιολογούν τον ιδιαίτερο χαρακτήρα της δυτικής μεσαιωνικής κοινωνίας. • Να κατανοούν τον όρο «φεουδαρχία» και να τον εντάσσουν στο ευρύ κοινωνικό, πολιτικό και οικονομικό πλαίσιο οργάνωσης του δυτικού μεσαιωνικού κόσμου. • Να γνωρίζουν και να ερμηνεύουν την αντίδραση του Βυζαντίου στην ίδρυση από τον Όθωνα Α' της "Αγίας Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας του Γερμανικού Έθνους".
	ΟΙ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ ΣΤΟΥΣ ΣΛΑΒΙΚΟΥΣ ΛΑΟΥΣ	
	Ο εκχριστιανισμός Μοραβίων και Βουλγάρων.	<ul style="list-style-type: none"> • Να αξιολογούν τη σημασία της διάδοσης του χριστιανισμού στους σλαβικούς λαούς. • Να διακρίνουν τη συμβολή του Βυζαντίου στην πνευματική συγκρότηση της νοτιοανατολικής Ευρώπης. • Να αναγνωρίζουν τις μεθόδους διάδοσης του χριστιανισμού.
	Η ΜΕΓΑΛΗ ΑΚΜΗ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ	
	9ος-10ος αιώνας.	<ul style="list-style-type: none"> • Να αποκτήσουν γνώσεις σχετικά με τον διμέτωπο αγώνα του Βυζαντίου στα Βαλκάνια και την Ανατολή και να αξιολογούν τη σημασία της επανάκτησης βυζαντινών εδαφών. • Να εντάσσουν την πολιτική των Μακεδόνων για την προάσπιση των βυζαντινών κτήσεις στην Ιταλία στο γενικότερο πλαίσιο των σχέσεων μεταξύ Βυζαντίου και Δύσης. • Να γνωρίζουν τη συμβολή των μεγάλων στρατηγών-αυτοκρατόρων στην ακμή του Βυζαντίου.
	Ο εκχριστιανισμός των Ρώσων.	<ul style="list-style-type: none"> • Να περιγράφουν τη διαδικασία του εκχριστιανισμού των Ρώσων. • Να αναγνωρίζουν τη σημασία του εκχριστιανισμού των Ρώσων για τον πολιτισμό τους. • Να αξιολογούν τις συνέπειες του εκχριστιανισμού των Ρώσων στις εμπορικές σχέσεις Βυζαντίου-Ρωσίας.
Η πολιτική των Μακεδόνων: Κράτος (νομοθεσία) – Κοινωνία – Οικονομία.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν το νομοθετικό έργο των Μακεδόνων και να αξιολογούν τον χαρακτήρα και τη σημασία του για την ενίσχυση του κράτους. • Να αξιολογούν την πολιτική προστασίας των ελεύθερων αγροτών που εφάρμοσαν οι 	

		<p>Μακεδόνες.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Να κατανοούν τον τρόπο διάρθρωσης και λειτουργίας της οικονομίας του βυζαντινού κράτους. ● Να διακρίνουν τις διαφορές μεταξύ πόλης και υπαίθρου σε κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο.
	Η πνευματική αναγέννηση της εποχής των Μακεδόνων.	<ul style="list-style-type: none"> ● Να γνωρίζουν τις εξελίξεις στον τομέα των τεχνών και των γραμμάτων, ώστε να κατανοούν το περιεχόμενο της έννοιας της «αναγέννησης» κατά την εποχή των Μακεδόνων.
	Η ΕΞΑΣΘΕΝΗΣΗ ΤΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ	
	Ο 11ος αι. και η σημασία του.	<ul style="list-style-type: none"> ● Να κατανοούν τις συνθήκες που οδήγησαν στην εξασθένηση του Βυζαντίου. ● Να απαριθμούν τα νέα εχθρικά μέτωπα που είχαν αναπτυχθεί σε Ανατολή (Σελτζούκοι) και Δύση (Νορμανδοί). ● Να αξιολογούν τις συνέπειες της ήττας των Βυζαντινών στο Ματζικέρτ. ● Να διακρίνουν τους λόγους που οδήγησαν στο Σχίσμα των Εκκλησιών και τις συνέπειές του σε πολιτικό και πνευματικό επίπεδο.
Βυζαντινή – Μεσαιωνική Ιστορία	Το Βυζάντιο μεταξύ Ανατολής και Δύσης: Ο ρόλος των Κομνηνών.	<ul style="list-style-type: none"> ● Να σκιαγραφούν τις πολυμέτρες απειλές που αντιμετώπιζαν οι Βυζαντινοί στον βαλκανικό χώρο, την Ανατολή και τη Δύση και να αξιολογούν την ήττα στο Μυριοκέφαλο. ● Να γνωρίζουν τις προσπάθειες των Κομνηνών για την αναδιοργάνωση του κράτους. ● Να κατανοούν τον θεσμό της πρόνοιας και την οικονομικο-κοινωνική σημασία του. ● Να διακρίνουν την εξέλιξη της βυζαντινής διπλωματίας. ● Να γνωρίζουν τους παράγοντες που διευκόλυναν την οικονομική επέκταση των ιταλικών πόλεων και τις συνέπειές της για τη βυζαντινή οικονομία.
	Το «κίνημα» των Σταυροφοριών: Αίτια και συνέπειες.	<ul style="list-style-type: none"> ● Να διερευνούν τον χαρακτήρα των Σταυροφοριών. ● Να αξιολογούν τα αποτελέσματά τους. ● Να αντιλαμβάνονται την έννοια του θρησκευτικού πολέμου.
	Η Τέταρτη Σταυροφορία και οι επιπτώσεις της. Ο διαμελισμός της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας.	<ul style="list-style-type: none"> ● Να γνωρίζουν την εξέλιξη της Τέταρτης Σταυροφορίας και να κατανοούν τους λόγους που οδήγησαν στην Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Φράγκους. ● Να αιτιολογούν την εκτροπή της Τέταρτης Σταυροφορίας, σε συνάρτηση με τον ρόλο

Βυζαντινή – Μεσαιωνική Ιστορία		των δυτικών δυνάμεων και την εμπλοκή των Βυζαντινών σε αυτή. ● Να αναγνωρίζουν τις συνέπειες της Άλωσης του 1204 σε πολιτικό και οικονομικό επίπεδο. ● Να απαριθμούν τα ποικίλα λατινικά και ελληνικά κρατίδια και τις περιοχές υπό ξένη κυριαρχία, όπως διαμορφώθηκαν μετά την Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Φράγκους.
	Εμφάνιση και εξάπλωση των Οθωμανών.	● Να γνωρίζουν την πορεία επέκτασης των τουρκικών φύλων μέχρι την επικράτησή τους στη Μ. Ασία και την προώθησή τους στα Βαλκάνια. ● Να κατανοούν τις συνθήκες που οδήγησαν στην αύξηση της δύναμης των Οθωμανών.
	Οι προσπάθειες ανασυγκρότησης. Η δυναστεία των Παλαιολόγων.	● Να περιγράφουν την πολιτική που εφάρμοσαν οι Παλαιολόγοι, προκειμένου να αντιμετωπίσουν τους Οθωμανούς. ● Να διακρίνουν τα προβλήματα της ύστερης βυζαντινής κοινωνίας. ● Να γνωρίζουν τις πολεμικές και οικονομικές δυνατότητες του βυζαντινού κράτους κατά την παλαιολόγεια περίοδο. ● Να αξιολογούν την αντίδραση της ορθόδοξης Εκκλησίας στη φιλοδυτική πολιτική των Παλαιολόγων. ● Να γνωρίζουν τα γεγονότα και την έκβαση της σύγκρουσης των Βυζαντινών με τους Σέρβους στα Βαλκάνια.
	Η Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Οθωμανούς.	● Να περιγράφουν το ιστορικό γεγονός της Άλωσης από την άποψη της εξέλιξης των πολεμικών επιχειρήσεων. ● Να αξιολογούν τη σπουδαιότητα της πολεμικής τεχνολογίας για την έκβαση του πολέμου. ● Να διακρίνουν τον ρόλο των δυνάμεων της Δύσης. ● Να εμβαθύνουν στις συνέπειες της Άλωσης για τον Ελληνισμό και τη Δυτική Ευρώπη.
	Ο ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΛΩΣΗ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗΣ	
	Η οθωμανική και η βενετική κυριαρχία.	● Να εντοπίζουν στον χάρτη τις περιοχές εγκαθίδρυσης της βενετικής και της οθωμανικής κυριαρχίας. ● Να συγκρίνουν τις συνθήκες οργάνωσης των βενετοκρατούμενων και των οθωμανοκρατούμενων περιοχών. ● Να αναγνωρίζουν τις συνθήκες επιβίωσης

Βυζαντινή – Μεσαιωνική Ιστορία		<p>του ελληνισμού υπό ξένη κυριαρχία.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Να διακρίνουν τον ρόλο της Εκκλησίας και των κοινοτήτων. ● Να αξιολογούν τους παράγοντες στήριξης και ανανέωσης του ελληνισμού (Φαναριώτες κ.ά.). ● Να επισημαίνουν τα στοιχεία που δέχτηκε ο ελληνισμός από τους ξένους κυρίαρχους και τους τρόπους με τους οποίους τα αξιοποίησε δημιουργικά.
	Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΖΩΗ ΣΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ	
		<ul style="list-style-type: none"> ● Να περιγράφουν πτυχές της καθημερινής ζωής των Βυζαντινών. ● Να ερμηνεύουν τον χαρακτήρα της βυζαντινής κοινωνίας. ● Να συγκρίνουν πλευρές της καθημερινής ζωής των Βυζαντινών με τη σύγχρονη καθημερινότητα.
	ΓΡΑΜΜΑΤΑ, ΤΕΧΝΕΣ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΣΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ	
		<ul style="list-style-type: none"> ● Να γνωρίζουν τα είδη της βυζαντινής γραμματείας και τους σημαντικότερους εκπροσώπους της. ● Να διακρίνουν τα χαρακτηριστικά της βυζαντινής τέχνης και την επιρροή της στην εκκλησιαστική τέχνη μέχρι σήμερα. ● Να αναγνωρίζουν τη συμβολή των Βυζαντινών στη διάσωση των κλασικών γραμμάτων και στη συνέχεια της ελληνικής πνευματικής παράδοσης. ● Να γνωρίζουν τους τομείς της επιστήμης που αναπτύχθηκαν στα χρόνια της αυτοκρατορίας.
	Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ	
	Πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές εξελίξεις (11ος-15ος αι.).	<ul style="list-style-type: none"> ● Να γνωρίζουν σχηματικά τις πολιτικές εξελίξεις της συγκεκριμένης περιόδου. ● Να γνωρίζουν τα γεγονότα/ορόσημα για την οικονομική εξέλιξη των κρατών της Δυτικής Ευρώπης, όπως π.χ. τον “Μαύρο Θάνατο”. ● Να κατανοούν τον ρόλο των ευρωπαϊκών πόλεων στην ανάπτυξη της οικονομίας. ● Να ερμηνεύουν το πολιτικό κλίμα που διαμορφώθηκε στην Ευρώπη ως απόρροια της κρίσης του φεουδαρχικού συστήματος.
	Ο ρόλος της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας.	<ul style="list-style-type: none"> ● Να αναγνωρίζουν τον ρόλο της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας και του δυτικού μοναχισμού στη διαμόρφωση των κοινωνικών αντιλήψεων του δυτικού κόσμου.

		<ul style="list-style-type: none">• Να αξιολογούν τη συμβολή του δυτικού μοναχισμού στην εκπαίδευση.• Να περιγράφουν τις συνθήκες δημιουργίας του παπικού κράτους.• Να αιτιολογούν την κρίση στη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία κατά τον όψιμο Μεσαίωνα.
	Ο δυτικός μεσαιωνικός πολιτισμός.	<ul style="list-style-type: none">• Να γνωρίζουν βασικά πολιτισμικά επιτεύγματα της μεσαιωνικής Ευρώπης στους τομείς της τέχνης, των γραμμάτων, της επιστήμης και της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης.• Να περιγράφουν την καθημερινή ζωή του δυτικού μεσαιωνικού ανθρώπου και να τη συγκρίνουν με αυτήν του βυζαντινού.• Να γνωρίζουν διακεκριμένους εκπροσώπους της πνευματικής ζωής του δυτικού Μεσαίωνα.• Να αξιολογούν τη σημασία της επικράτησης των εθνικών γλωσσών στη διαμόρφωση των εθνικών ταυτοτήτων.

ΙΣΤΟΡΙΑ – Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ		
Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα
		Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:
Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία	Η ΕΥΡΩΠΗ ΣΤΟΥΣ ΝΕΟΤΕΡΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ (15ος-18ος ΑΙΩΝΑΣ)	
	Οι μεγάλες γεωγραφικές ανακαλύψεις. Αναγέννηση και ανθρωπισμός.	<ul style="list-style-type: none"> ● Να έχουν μια συνολική εικόνα για τις γεωγραφικές ανακαλύψεις. ● Να γνωρίζουν τις συνέπειες των ανακαλύψεων για την παγκόσμια ιστορία. ● Να αντιλαμβάνονται τη σημασία της Αναγέννησης για τον σύγχρονο κόσμο.
	Θρησκευτική μεταρρύθμιση. Πολιτικές, κοινωνικές και πολιτισμικές εξελίξεις από τον 15ο έως τον 18ο αιώνα.	<ul style="list-style-type: none"> ● Να αξιολογούν τα αίτια και τη σημασία της θρησκευτικής μεταρρύθμισης. ● Να κατανοούν την άνοδο των πρώτων εθνικών κρατών (Ισπανία, Αγγλία, Γαλλία). ● Να παραθέτουν τις σημαντικότερες πολιτικές, κοινωνικές και πολιτισμικές εξελίξεις από τον 15ο ως τον 18ο αιώνα.
	ΑΠΟ ΤΟΝ ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟ ΕΩΣ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΩΝ ΝΑΠΟΛΕΟΝΤΕΙΩΝ ΠΟΛΕΜΩΝ	
	Ο Διαφωτισμός.	<ul style="list-style-type: none"> ● Να αναλύουν τις προϋποθέσεις εξάπλωσης του Διαφωτισμού. ● Να γνωρίζουν τα βασικά χαρακτηριστικά και τους κύριους εκπροσώπους του.
	Η Αμερικανική Επανάσταση.	<ul style="list-style-type: none"> ● Να γνωρίζουν τις συνθήκες εκδήλωσης της Αμερικανικής Επανάστασης και τις βασικές πολιτικές αρχές που καθιέρωσε. ● Να αποτιμούν τη σημασία της για την παγκόσμια ιστορία.
	Η Γαλλική Επανάσταση.	<ul style="list-style-type: none"> ● Να κατανοούν τις αιτίες που οδήγησαν στην εκδήλωση της Γαλλικής Επανάστασης και τις βασικές αρχές που καθιέρωσε. ● Να κατανοούν τη σημασία των Ναπολεόντειων Πολέμων στην ευρωπαϊκή ιστορία. ● Να αποτιμούν τη σημασία της για την παγκόσμια ιστορία.
Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία	Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΤΑ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΑ ΚΙΝΗΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΤΑ ΤΟΝ 19ο ΑΙΩΝΑ	
	Ο ελληνισμός από τα μέσα του 18ου έως τις αρχές του 19ου αιώνα. Νεοελληνικός Διαφωτισμός.	<ul style="list-style-type: none"> ● Να γνωρίζουν τις συνθήκες ζωής των Ελλήνων έως τις αρχές του 19ου αιώνα. ● Να αξιολογούν την επίδραση της Γαλλικής Επανάστασης και του Νεοελληνικού Διαφωτισμού στην ιδεολογική προετοιμασία της Ελληνικής Επανάστασης.
	Η Φιλική Εταιρεία και οι σημαντικότεροι σταθμοί στην	<ul style="list-style-type: none"> ● Να γνωρίζουν για την ίδρυση, την οργάνωση και τις επιδιώξεις της Φιλικής

Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία	εξέλιξη της Ελληνικής Επανάστασης.	Εταιρείας. <ul style="list-style-type: none"> ● Να γνωρίζουν τα κυριότερα γεγονότα της Ελληνικής Επανάστασης και τη σημασία τους για την πορεία του εθνικού ζητήματος.
	Πολιτειακή οργάνωση των επαναστατημένων Ελλήνων.	<ul style="list-style-type: none"> ● Να γνωρίζουν τις εμφύλιες διαμάχες που ξέσπασαν κατά τη διάρκεια της Επανάστασης. ● Να αποτιμούν τις σημαντικότερες αποφάσεις των εθνοσυνελεύσεων.
	Η ευρωπαϊκή διπλωματία και το κίνημα του φιλελληνισμού.	<ul style="list-style-type: none"> ● Να γνωρίζουν το κίνημα του φιλελληνισμού. ● Να αντιλαμβάνονται τη σημασία της στάσης των ευρωπαϊκών δυνάμεων και του κινήματος του φιλελληνισμού για τη δημιουργία του ανεξάρτητου ελληνικού κράτους.
	Επαναστατικά κινήματα στην Ευρώπη κατά τον 19ο αιώνα.	<ul style="list-style-type: none"> ● Να εμβαθύνουν στα αίτια των εθνικών και των κοινωνικών επαναστάσεων στην Ευρώπη (1820-1848). ● Να αξιολογούν τη σημασία τους για τους λαούς της.
	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΚΑΤΑ ΤΟΝ 19ο ΑΙΩΝΑ	
	Βιομηχανική Επανάσταση. Οι κοινωνικές και πολιτικές διαστάσεις της.	<ul style="list-style-type: none"> ● Να γνωρίζουν τα αίτια, τα κύρια γνωρίσματα της Βιομηχανικής Επανάστασης και τα σημαντικότερα επιτεύγματά της. ● Να αντιλαμβάνονται τις κοινωνικές συνέπειες της Βιομηχανικής Επανάστασης και να τις συσχετίζουν με την εμφάνιση των σοσιαλιστικών ιδεών.
	Νέα εθνικά κράτη στην Ευρώπη και ανάπτυξη της αποικιοκρατίας.	<ul style="list-style-type: none"> ● Να αντιλαμβάνονται τις συνθήκες δημιουργίας εθνικών κρατών στην κεντρική και νότια Ευρώπη (ιταλική και γερμανική ενοποίηση) και στα Βαλκάνια. ● Να εμπεδώσουν τις αιτίες και τις συνέπειες της αποικιοκρατίας.
	ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ ΤΟΥ ΕΩΣ ΤΙΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ 20ού ΑΙΩΝΑ	
	Ο Ιωάννης Καποδίστριας ως κυβερνήτης της Ελλάδας.	<ul style="list-style-type: none"> ● Να γνωρίζουν για την οργάνωση του νεοελληνικού κράτους από τον Ιωάννη Καποδίστρια. ● Να αποτιμούν το έργο του. ● Να προσδιορίζουν τα αίτια της αντίδρασης στην προσπάθεια αυτή.
	Από την άφιξη του Όθωνα (1833) έως την έξωσή του (1862).	<ul style="list-style-type: none"> ● Να γνωρίζουν το έργο της Αντιβασιλείας. ● Να αντιλαμβάνονται τα αίτια της Επανάστασης της 3ης Σεπτεμβρίου. ● Να αποτιμούν τη σημασία της καθιέρωσης

		της συνταγματικής μοναρχίας.
	Από την έξωση του Όθωνα (1862) έως το Κίνημα του Γουδή (1909).	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τις βασικές αρχές του Συντάγματος του 1864. • Να γνωρίζουν τη συμβολή του Χαριλάου Τρικούπη στη συγκρότηση ενός σύγχρονου κράτους.
	Το Κρητικό Ζήτημα. Εθνικές επιδιώξεις στα Βαλκάνια. Το Μακεδονικό Ζήτημα.	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν τον όρο Μεγάλη Ιδέα. • Να αξιολογούν την επίδρασή του στις αλυτρωτικές επιδιώξεις στην Κρήτη και τη Μακεδονία. • Να έχουν σαφή εικόνα για τη δημιουργία των εθνικών κρατών στα Βαλκάνια.
	Η ελληνική οικονομία και κοινωνία κατά τον 19ο αι.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν για την εξέλιξη του αγροτικού ζητήματος και τις δραστηριότητες της ανερχόμενης αστικής τάξης. • Να προσδιορίζουν τους λόγους της μετανάστευσης.
	Η τέχνη κατά τον 19ο αι. στην Ελλάδα και στην Ευρώπη.	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τα βασικά χαρακτηριστικά των καλλιτεχνικών ρευμάτων του ρομαντισμού, του ρεαλισμού και του ιμπρεσιονισμού στην ευρωπαϊκή τέχνη του 19ου αιώνα. • Να αποτιμούν την επίδραση των κυριότερων ευρωπαϊκών καλλιτεχνικών ρευμάτων στην ελληνική καλλιτεχνική δημιουργία του 19ου αιώνα.
	Η ΕΛΛΑΔΑ ΑΠΟ ΤΟ ΚΙΝΗΜΑ [ΣΤΟΥ] ΓΟΥΔΗ ΕΩΣ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ ΠΟΛΕΜΩΝ (1913)	
	Το κίνημα του Γουδή (1909) και η βενιζελική πολιτική της περιόδου 1910-1912.	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν τους λόγους που προκάλεσαν το κίνημα του Γουδή. • Να αποτιμούν τα αποτελέσματα του κινήματος του Γουδή. • Να γνωρίζουν το εκσυγχρονιστικό έργο του Ελευθέριου Βενιζέλου (1910-1912).
	Βαλκανικοί Πόλεμοι (1912-1913).	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τις ομοιότητες και τις διαφορές ανάμεσα στον Α' και τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο. • Να προσδιορίζουν τα αίτια και τις συνέπειές τους.
Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία	Ο Α' ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ ΚΑΙ Η ΡΩΣΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ	
	Ο Α' Παγκόσμιος Πόλεμος (1914-1918).	<ul style="list-style-type: none"> • Να έχουν σαφή αντίληψη των αιτιών του Α' Παγκοσμίου Πολέμου. • Να γνωρίζουν τα αντίπαλα στρατόπεδα. • Να αξιολογούν τις συνέπειες του Α' Παγκοσμίου Πολέμου.
	Η Ελλάδα στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο. Ο Εθνικός Διχασμός.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τις συνθήκες εμπλοκής της Ελλάδας στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο. • Να διακρίνουν τις πολιτικές συνέπειες του

		Εθνικού Διχασμού.
	Η Ρωσική Επανάσταση.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τα αίτια και τις συνθήκες εκδήλωσης της Ρωσικής Επανάστασης. • Να αξιολογούν τη σημασία της Ρωσικής Επανάστασης για την παγκόσμια ιστορία.
	Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΣΤΗ ΜΙΚΡΑ ΑΣΙΑ (1919-1922)	
	Οι διεκδικήσεις της Αντάντ και της Ελλάδας στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Ο ελληνισμός της δυτικής Μικράς Ασίας και του Πόντου. Το τουρκικό εθνικό κίνημα.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τις συνθήκες ζωής των ελληνικών κοινοτήτων της Μικράς Ασίας και του Πόντου. • Να αναλύουν τους παράγοντες που συντέλεσαν στην ανάληψη του εγχειρήματος της Μικρασιατικής Εκστρατείας. • Να συσχετίζουν την ανάληψη της Μικρασιατικής Εκστρατείας με την έξαρση του τουρκικού εθνικού κινήματος. • Να γνωρίζουν τα αίτια και τις συνέπειες της εθνοκάθαρσης των χριστιανικών λαών της Ανατολής.
	Η Μικρασιατική Καταστροφή.	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τα κύρια γεγονότα του Μικρασιατικού Πολέμου. • Να γνωρίζουν την κατάληξη του Μικρασιατικού Πολέμου.
	Οι εξελίξεις στην Ελλάδα και την Τουρκία μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τους όρους της Συνθήκης της Λωζάννης. • Να αποτιμούν τις πολιτικές και κοινωνικές εξελίξεις της Μικρασιατικής Καταστροφής στην Ελλάδα και την Τουρκία.
	Η ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΜΕΣΟΠΟΛΕΜΟΥ	
Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία	Τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια. Η παγκόσμια οικονομική κρίση και οι κοινωνικές και πολιτικές διαστάσεις της.	<ul style="list-style-type: none"> • Να μάθουν για την οικονομική κρίση του 1929 και για τις σημαντικότερες κοινωνικές επιπτώσεις. • Να κατανοούν τους λόγους της ανόδου του φασισμού και του ναζισμού.
	Η Ελλάδα του Μεσοπολέμου. Η δικτατορία της 4ης Αυγούστου 1936.	<ul style="list-style-type: none"> • Να έχουν βασικές γνώσεις για τις σημαντικότερες πολιτικές εξελίξεις στην Ελλάδα κατά τον Μεσοπόλεμο (ανακήρυξη Β' Ελληνικής Δημοκρατίας, βενιζελική τετραετία, παλινόρθωση και δικτατορία Μεταξά). • Να αξιολογούν την επίδραση της παρουσίας των προσφύγων στην κοινωνική, πολιτική και οικονομική ζωή της Ελλάδας.
	Ο Β' ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ ΚΑΙ Η ΕΛΛΑΔΑ	
	Ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος.	<ul style="list-style-type: none"> • Να εμπεδώσουν τα αίτια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. • Να διακρίνουν τις κύριες φάσεις του.

		<ul style="list-style-type: none"> ● Να κατανοήσουν τα αίτια και τις επιπτώσεις του Ολοκαυτώματος.
	Η συμμετοχή της Ελλάδας στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.	<ul style="list-style-type: none"> ● Να αξιολογούν τη σημασία της συμμετοχής της Ελλάδας στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. ● Να διαπιστώσουν τα δεινά της Κατοχής και τη σημασία της Εθνικής Αντίστασης.
	Τα αποτελέσματα του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και η ίδρυση του ΟΗΕ.	<ul style="list-style-type: none"> ● Να προσδιορίζουν τις επιπτώσεις του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. ● Να αποτιμούν τον ρόλο του ΟΗΕ και τη σημασία του για την αποτροπή πολεμικών ενεργειών.
	ΟΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΑΠΟ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ Β' ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΕΩΣ ΤΑ ΤΕΛΗ ΤΟΥ 20ού ΑΙΩΝΑ	
	Η πολιτική διαίρεση της Ευρώπης, διπολισμός και Ψυχρός Πόλεμος.	<ul style="list-style-type: none"> ● Να γνωρίζουν τα βασικά αίτια του διαχωρισμού του κόσμου σε Ανατολή και Δύση. ● Να διαπιστώσουν τις συνέπειες του Ψυχρού Πολέμου.
	Το τέλος της αποικιοκρατίας και η ανόδου του Τρίτου Κόσμου.	<ul style="list-style-type: none"> ● Να αξιολογούν τους παράγοντες που προκάλεσαν το τέλος της αποικιοκρατίας. ● Να γνωρίζουν για την άνοδο των κρατών του Τρίτου Κόσμου. ● Να εντοπίζουν τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα κράτη του Τρίτου Κόσμου.
	Η ΕΛΛΑΔΑ ΑΠΟ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ Β' ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΕΩΣ ΤΙΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ 21ου ΑΙΩΝΑ)	
Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία	Ο Εμφύλιος Πόλεμος και τα κύρια προβλήματα της μετεμφυλιακής Ελλάδας (1944-1963). Ο κυπριακός αγώνας (1955-1959).	<ul style="list-style-type: none"> ● Να γνωρίζουν τις αιτίες του Εμφυλίου Πολέμου. ● Να αξιολογούν τις επιπτώσεις του στην ελληνική κοινωνία και την πολιτική ζωή του τόπου. ● Να γνωρίζουν τις συνέπειες της μεταπολεμικής οικονομικής ανάπτυξης και της σύνδεσης με την ΕΟΚ. ● Να γνωρίζουν τον κυπριακό αγώνα για την ένωση του νησιού με την Ελλάδα και κατάληξη την ανεξαρτησία της Κύπρου.
	Όξυνση της πολιτικής κρίσης και η δικτατορία της 21ης Απριλίου 1967.	<ul style="list-style-type: none"> ● Να είναι ενήμεροι/-ες για τους λόγους επιβολής της δικτατορίας. ● Να επισημάνουν τα κύρια χαρακτηριστικά του δικτατορικού καθεστώτος. ● Να διακρίνουν τα αίτια της κατάρρευσής του.
	Η Ελλάδα από τη Μεταπολίτευση έως τα τέλη	<ul style="list-style-type: none"> ● Να έχουν σαφή εικόνα για τους κύριους θεσμούς που συντέλεσαν στην

Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία	της δεκαετίας του '80.	αποκατάσταση της δημοκρατίας. <ul style="list-style-type: none"> • Να αποτιμούν τα μέτρα αναδιοργάνωσης της χώρας κατά την περίοδο αυτή.
	Η μεταψυχροπολεμική εποχή στην Ευρώπη και στην Ελλάδα.	<ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν τους λόγους κατάρρευσης των λαϊκών δημοκρατιών της ανατολικής Ευρώπης. • Να αξιολογούν τις συνακόλουθες αλλαγές της κατάρρευσης των λαϊκών δημοκρατιών στα Βαλκάνια. • Να αντιλαμβάνονται τις νέες προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Ελλάδα αλλά και ο κόσμος στις αρχές του 21ου αιώνα.
	Η Ελλάδα και οι διαδικασίες ενοποίησης της Ευρώπης. Η Ελλάδα κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.	<ul style="list-style-type: none"> • Να αξιολογούν τους παράγοντες που οδήγησαν στην ευρωπαϊκή ενοποίηση. • Να αποτιμούν τη σημασία της συγκρότησής της. • Να γνωρίζουν τις διαδικασίες ένταξης της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. • Να αντιληφθούν τις σύγχρονες προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Ευρώπη στις αρχές του 21ου αιώνα (BREXIT, προσφυγικό-μεταναστευτικό ζήτημα, διεθνής τρομοκρατία).
	Η τέχνη του 20ού αιώνα.	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τα βασικά χαρακτηριστικά των κύριων καλλιτεχνικών ρευμάτων του 20ού αιώνα. • Να γνωρίζουν τους μεγάλους Έλληνες δημιουργούς.

Το παρόν Πρόγραμμα Σπουδών θα εφαρμοστεί πιλοτικά -σε συνδυασμό με τα ισχύοντα Προγράμματα Σπουδών- σε όλα τα Πρότυπα και Πειραματικά Γυμνάσια της χώρας κατά το σχολικό έτος 2022-2023.

Η περαιτέρω εφαρμογή του θα ορισθεί με νέα υπουργική απόφαση.

Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Αθήνα, 16 Ιανουαρίου 2023

Η Υφυπουργός

ΖΩΗ ΜΑΚΡΗ